

Բ Ի Ի Ր Ա Կ Ն

ՀԱՆԴԵՍ

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱԶԳԱՅԻՆ

ԺԵ. ՏԱՐԻ

— ԹԻԻ 256 —

ԱՊՐԻԼ 1/13 1897

1. Բիրակն առ այժմ ամիսը չունի և քանակաւորութիւնը — 2. Տարեկան գինն է ամեն տեղւոյ համար 1 1/2 Մէհիսիյէ, բոքասարու թանձրութիւնը մեղրայ ըլլալով: — 3. Չեմքէ կը ծախուի 100 փառայ: — 4. Բաժանուող գրուիլ ուղղութեամբ զինքնուրէն կամ իրենց հասցէն զրկելու են առ խմբագիրն Տպարան Ե. Մասքէտեան, Կ. Պոլսոյ Գրեականութեան Եօզուտ, Ամերիկան խան (Պայպրի Հաուզ): — 5. Բիրակն լերաբեւեալ ամենայն տեղիւն իւր քաժանորդական վճարմունք պէտք է ուղղել առ խմբագիրն: — 6. Անվճար նամակ կարգուի զորքին չընդունուի: — 7. Տասն օրինակի համար քաժանորդ գրեցին մէկ օրինակ ձրի կը տրուի:

Բարեսիրական գործ. — Ազգային տեսութիւն. — Սրբութիւն ի մարդ. — Վարժ ցիտուսի. — Սիրոյ մոլորակը. — Քարոզ. — Քրիստոնէութեան պրեսուղներ. — Նամակ խրատական. — Շահեկան խորհրդածութիւն մը ի վերայ Քրիստոնէութեան. — Մեծական նամակների. — Սիրող սրտերուն. — Գործարանի ձայնի եւ ջերմութեան մարդկային մարմնոյ. — Առաքանութեան մէկ գաղտնիք. — Ակումներ. — Արեւելեան որբանոց. — Ազգային. Քաղաքական:

ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ ՄԸ

Բողոքական Ժողովրդեան նախկին Ազգապետ Մեծապատիւ Յակոբ Էֆ. Մատթէոսեան «Բիրակն»-ի ի նպաստ նուիրած ըլլալով 2 օսմ. լիբա՝ խրատագրութիւնս մեծաւ շնորհակալութեամբ ընդունելով հանդերձ՝ սոյն նպաստով որոշած է յղել իբրեւ նշանակի մէջ գտնուողներէ ոմանց «Բիրակն» տարւոյս սկիզբէն ցլխածան: Մէկ օրինակ Սըվազու ազգային ուղղատիկ ուրանողին: Մէկ օրինակ Պ. Համբարձում Գրգըլ Դէշիշեանի որ ի Խարբերդ: Չորս օրինակ Մարաշու Ազգ. վարժարանաց չորս վարժապետներու:

Ի ձեռն Յովհաննէս Էֆ. Վարժապետեանի, որոնք իրենց քաժանորդագրութեան միայն երրորդ մասը վճարելու կարողացած են, և՛ Մէկ օրինակ Վարժապետի բարեսիրական հաստատութեան Հայ ուսանողաց:

Յուսով եմք որ վերոյիշեալ Մեծանն Բարերարի օրինակին ուրիշ հետեւողներ ալ պիտի ըլլան, քանզի ներկայ տնտեսական տագնապի օրերու մէջ տառապեալներու աղաղակը մեծ է և շատ «Բիրակն»-ի համար յորմէ իրենց հոգեկան մխիթարութիւն և սփոխանք կ'սպասեն: Բայց մեր կարողութենէն շատ վեր է ամենուն ալ ձրիապէս հասնիլ:

Արդ, ներկայիւս հրաւեր կը կարգանք այնպիսի բարեկամաց որ կուզեն և կը փափաքին ընթերցասիրութեան ու դաստիարակութեան Ազգիս մէջ ծաւալիլը, և յօժար են ազգասիրաբար օգնել այնպիսեաց որք թէեւ կարի կը փափագին օգտակար թերթ մը իրենց ընտանեկան շրջանին մէջ ունենալ, բայց անձեռնհաս են ու հետեւապէս զրկուած:

ԱԶԳԱՅԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

Եթէ Ազգային Վարչութիւնը յաջողի անխնամ ու անհովիւ մնացող թեմերուն զրկել շուտով այն պատրիարքական փոխանորդներն որք արդէն սահմանուած են, և որոց անշուշտ անհամբեր կ'սպասեն գաւառները՝ շատ լաւ, կարեւոր և ուրախութեան արժանի գործ մը կատարած պիտի ըլլայ Ստիպողականութիւն պահանջող և աւագ կարեւորութիւն ունեցող օգտակար գործ մ'է այս և Ազգին եկեղեցականաց ազգասիրութեան և Աստուածասիրութեան ալ փայլուն ապացոյց մը պիտի ըլլայ՝ եթէ տեսնենք որ անոնցմէ շատերը և ամենէն կարողներն ու արժանաւորները ուրախութեամբ և ճշմարիտ անձնուիրամբ կը դիմեն այն վայրերը ուր այնչափ մեծ պահանջ կայ իրենց ծառայութեանց:

Շատ անգամներ խնդիր եղած է թէ Առաջնորդները պէտք է որ ըլլան վարչական մարդիկ, պէտք է ըլլան ուսեալ, հոգածու վիճակին կրթական գործին ևլն. ևլն: Ասոնք ամենը լաւ, բայց ըստ մեզ, Առաջնորդք ամեն բանէ առաջ ու ամեն բանէ աւելի պէտք է ըլլան Հոգեւոր Հովիւներ. իրենց ամենէն կարեւոր ու կենսական գործը պէտք է ըլլայ Յիսուսի Աւետարանին կենսական ճշմարտութիւնները իրենց ժողովրդին քարոզել այն յստակութեամբ ու այն խանդով զորս ցոյց առած են մեր հին երանաշնորհ Հայրերը իրենց շարականներուն, իրենց աղօթքներուն և իրենց քարոզութեանց մէջ: Քրիստոնէութիւնը միայն բարոյականի դը-

րութիւն մը չէ, Կեանք է, Ոյժ է, նոր և փառաւոր Առեօխ մ'է թըռուառ և յուսահատ մարդկութեան: Պէտք է ի վեր հանել Քրիստոնէութեան այս կեանքը, այս ոյժը, այս Աւետիսը, և այս է եկեղեցւոյ Առաջնորդներուն, վարդապետներուն ու քահանաներուն աւագ պարտաւորութիւնը:

* * *

Որքերուն խնդիրն ալ ամենակարեւոր խնդիրներէն մէկն է: Սերունդ մը կայ անոնց մէջ որ պիտի կազմէ գալիք տարիներու ազգային կեանքին բաւական կարեւոր մէկ տարրը. չարժեք որ Ազգային Վարչութիւնը ու բոլոր պատասխանատու մարմինները ամենէն լուրջ հոգածութիւնը նուիրեն այս խնդրոյն: Հին բժականութիւններով և ապարդիւն խորհրդածութեամբ ժամանակներ անցունելու չէ: Գովելի է Ս. Պատրիարք Հօր յորդորներն ու դիմումը անհատ կարող ազգայնոց ուղղեալ, բայց ասով բաւականանալու չէ բնաւ, այլ կ'որժէ որ անհատականէն զատ, ազգին հանրային ոյժը գործածուի ասոր համար: Գործը այնքան մեծ ու այնքան կարեւոր է որ հաւաքական ոյժի պէտք կայ աւելի: Մէկ երկու վանքերու համար ըսուեցաւ թէ որբանոցի պիտի փոխուին գէթ առ այժմ. ինչ պատուական խորհուրդ: Տակաւին որքան ուրիշ վանքեր կան որոնք կրնան գործածուիլ այս նպատակին համար: Հայ ազգը իր նիւթական ու բարոյական ոյժերն ամփոփելու ու նուիրելու է այս հէք որքերուն ու Ազգային Վարչութիւնը իր մեծագոյն գործերէն մին համար

րելու է զանոնք խնամելը, այս կերպով ոչ թէ միայն զթութեան անհրաժեշտ պարտաւորութիւն մը կատարած պիտի համարուի, այլ նաեւ թանկագին ծառայութիւն մը մատուցած կ'ըլլայ Հայ ազգին յաջորդ սերնդեան:

* *

Ձեռք գիտեր թէ ինչո՞ւ մերժուեցաւ Ուսումն. Խորհրդոյ շատ բանաւոր մէկ խնդիրն ալ Կրթական Տեսուչի մը նկատմամբ: Թոշակի խնդիրը վերջապէս մեծ բան մը չէ, ու կարծենք կրնայ հայթայթուիլ՝ եթէ գործին կարեւորութեանը համազում գոյանայ: Քանզի Ուսումն. Խորհուրդը հաւաքաբար ու ոչ ալ անոր անդամներ անհատաբար կարող չեն վարել այն պաշտօնը և ոչ ալ բաղձալի է որ վարեն. իրենք ուրիշ պարտաւորութիւններ ունին կատարելու: Թէ որ կարելի ըլլայ ունենալ այնպիսի ձեռնհաս, ժիր ու անձնուէր Կրթական Տեսուչ մը, որ աշխատի ոչ թէ վարձկանի մը պէս, այլ ի սրտէ ու նուի մամբ ծառայէ գործին սիրովը վառուած՝ իր ծառայութիւնները ճշմարտապէս անդին պիտի ըլլան մանաւանդ ազգին դրպօրոցներուն արդի անկերպարան ու կազմալուծեալ վիճակին մէջ: Մեր ազգին յաջորդ սերունդը կրթելու ու ազնուացնելու գործէն աւելի կարեւոր ի՞նչ գործ կայ, ինչո՞ւ խնայել քիչ մը դրամը այսքան կենսական գործի մը մէջ:

ՍՐԲՈՒԹԻՒՆ Ի ՄԱՐԴ

Ասիկայ կը բովանդակի Աստուածային պատուիրանաց հնազանդելու, ի բոլոր սրտէ զԱստուած սիրելու և մեր ընկերն ալ մեր անձին պէս սիրելու մէջ: Մարդս ի բնէ և սովորութեամբ մեղաւոր է, և մեղքը ըստածն ալ անձնասիրութենէ ծնունդ կ'առնու: Անձնասիրութիւնը մարդուն սրտին մէջ դիւրաւ կը մտնէ և որ թշնամութիւն է Աստուծոյ դէմ և «չհնազանդելի Աստուծոյ օրէնքին մանաւանդ չ'կրնար ալ»: Հետեւապէս Աստուծոյ սէրը չ'կրնար բնակիլ անձնասէր սրտի մէջ:

Անձնասիրութիւնը բազմաժին պատճառ կամ ստեղծիչ է ամենայն մոլութեանց. սա՝ ծնունդ կուտայ ստութեան, ագահութեան, անիրաւութեան և ապա յառաջ կը բերէ նուաստագոյն կրից յարձակումներ, ինչպէս են՝ նախանձ, նենգութիւն, գողութիւն, բարկութիւն և վրէժխնդրութիւն, որ ամենածանր յանցանաց չարիքներով կը վերջանայ:

Ընդհակառակն սրբութիւն յանչափս բարեբար է՝ ունի զԱստուած իրեն օրինակ, ունի զաշխարհ իւր բարեբարութեան առարկայ, կը մատուցանէ առ Աստուած անբաժան սրտի մը ճշմարիտ երկրպագութիւնը: Սրբութիւն կուտայ մարդուն օգտակար կեանքի մը առատաձեռնութեան փափաքները և անով զարդարուած մարդը՝ կ'ըլլայ աշխարհի բարեգործութեան պաշտօնեայն: Եհովային Օրէնքը անոր Սրբութեան չափն է՝ Ամենակարողն ինքն ուլ միայն իր նմանողութեան օրինակը՝ ասոր հա-

մար ըստած է սրբութեամբ զարդարուած մարդուն համար թէ, «Իր Աստուծոյն օրէնքը իր սրտին մէջն է, և անոր քայլերը պիտի չ'սահին»: Սաղմ. Լէ. 31: Եւ ասոր համար գրուած է թէ՝ «Սուրբ եղիք քանզի ես Սուրբ եմ»: Ասկից է որ կը սերվինք թէ Սրբութիւնը մարդու համար ամենամեծ կարեւորութիւնն ունի, քանի որ բաց ի Սրբութեան ամեն ինչ որ ալ ունենայ մարդ մը, «պիտի չ'տեսնէ Տէրը» սա հարսանեաց հանդերձն է որով հրաւիրեալը արժանի կ'ըլլայ Գառնուկին հարսանեաց սեղանին ընդունուելու՝ այն «մաքուր ու լուսաւոյն բեհեղն է, որ է սուրբերուն արդարութիւնը»: Յայտ. ԺԹ. 8:

Սրբութիւն և երջանկութիւն Աստուծային քոյրեր են՝ երկուորեակը, և միշտ միատեղ տեսնուած են: Աստուած դրած է իւր հաճութիւնը կամ հաւանութեան դրօշմը ամեն բանի վրայ որ կը մերձենայ անմեղութեան և մաքրութեան. բնութեան մէջ կը տեսնուի առիւծին մօնչիւնն ու գայլին ճիշդ արեան ծարաւոյ և անհանգըստութեան լեզուն ըլլալ որ ամենահամարձակ սրտերու իսկ արհաւիրք կ'ազդէ՝ մինչ տատրակին կուկուքն ու ասրալից գառնուկին մայումը անմեղութեան ու խաղաղութեան լեզուն կը խօսի: Այցելէ հարուստին ապարանք, զօրաւորին դըլեռակը, սակայն, ի նանիւր կը խուզարկես այդ տեղեր երջանկութիւն եթէ չկայ ատոնց մէջ սրբութիւն:

Այցելէ աղքատին բնակարանը, տառապեալին խրճիթը, մեռնելու վրայ եղողին հիւղակը՝ եթէ կը

գտնես այդ աննշան տեղերու բնակակիցներն սրբութեան ժառանգորդ, հոն նաեւ պիտի գտնես երջանկութիւն՝ աղքատութիւն զայն չ'վաներ, տառապանք՝ զայն չ'հալածեր, մինչեւ իսկ մահ՝ չ'կրնար արձակում ինչ արտասանել: Անոնք միացած են կեանքով, անբաժանելի են մահուամբ և անբաժան բոլոր յաւիտենականութեան համար:

ՍԻՐՈՅ ՄՈՒՈՐԱԿԸ

(Շարունակութիւն եւ վերջ)

Աստղաբաշխներու երկար և զգուշաւոր զննութիւններէ յետոյ ստուգութեամբ թէ Արուսեակին օրուան երկարութիւնը մերինին շատ մօտ է, այսինքն 23 ժամ, 21 վայրկեան, 22 երկվայրկեան և 93 հարիւրերորդ երկվայրկեան, կամ ըսենք 23 ժամ, 21 վայրկեան և 24 երկվայրկեան:

Աստղաբաշխական զննութեանց նայելով Արուսեակի վրայ թափուած լոյսը ու ջերմութիւնը չափազանց պէտք է ըլլայ՝ այնպէս որ մեզ պէս կազմուած էակներու համար հաճելի բնակարան մը չկրնար երեւակայուիլ այս գեղեցիկ մոլորակը: Կրնայ ըլլալ սակայն որ այս չափազանց լոյսը ու ջերմութիւնը այնպէս մը բարեխառնուած ըլլան հոն, որ ոչ թէ միայն տանելի այլ հաճոյական իսկ ըլլան Արուսեակի բնակիչներուն:

Այս տեսութեամբ ըլլալու է որ ֆլանմարիոն, ֆրանսացի նշանաւոր աստղաբաշխը, կ'ըսէ. «Հոռետես մօքեր ըսած են թէ, թէպէտ Արուսեակ հեռուէն գեղեցիկ է, մօտէն զարհուրելի պէտք է ըլլայ»:

Յիրաւի լոյսի ու տուընջեան այն բոլոր շքեղութիւնը դուր կը վայելենք երկրի վրայ, Արուսեակ ունի առաւելագոյն աստիճանաւ մը: Մեր երկրագնտին պէս չըջատեալ է թափանցիկ մթնոլորտով մը որուն մէջ կը միանան բիւրաւոր լոյսի ստուերներ: Ամպեր կ'ենեն փոթորկայոյզ ովկէսէն, և երկինքին մէջ կը փոխադրեն ձիւնափառ, արծաթափայլ, ոսկի ու ծիրանի գոյներ: Առաւօտ ու երեկոյ, երբոր տուընջեան ակնախաղ գունաւոր, որ՝ երկրիս վրայ երեւցածին կրկին մեծութիւնը ունի, արեւելքէն կը բարձրացնէ իր վիթխարի սկաւառակը, կամ կ'իջնէ դէպի արեւմուտք, արշալոյսը ու վերջալոյսը կը պարզեն անոր շքեղութիւններն ու հմայքը:

Խօսք մ'ալ այն երկնային տեսարանին վրայ որ պէտք է երեւի Արուսեակէն: Ուշագրաւ պարագայ մ'է սա որ լուսին չունեցող երեք մոլորակներուն երկինքին վրայ ալ կրնայ տեսնուիլ դէթ մէկ գունաւոր որ աւելի գեղեցիկ պէտք է երեւի քան որ և է մոլորակ կամ աստղ մեր երկինքին վրայ: Հրատի երկինքի վրայ Լուսնութագը պէտք է երեւի խիստ վսեմ գունաւոր մը, քանի որ Հրատին ունեցած մօտաւորութեան պատճառաւ՝ իր շքեղութիւնը երեք երկրորդը պիտի ըլլայ մեզի ցուցուցածին: Իր արբանեակներն ալ հաւանօրէն պիտի տեսնուին Հրատէն: Փայլածուին բնակիչներն ալ իրենց երկինքին վրայ փառաւոր տեսարան մը ունին Արուսեակով: Սիրոյ մոլորակը՝ նպաստաւոր պայմաններու ներքեւ Փայլածուի երկինքը կը լու-

սալառէ այնպիսի շքեղութեամբ մը որ տասը տասներկու անգամ աւելի ըլլալու է քան Լուսնութագին շքեթիւնը երբ կը տեսնենք զինքը կէս գիշերի երկինքին վրայ: Երկիրս ալ վսեմ գունաւոր է Փայլածուի երկինքին վրայ՝ հաւանօրէն իր արբանեակ Լուսինին հետ մէկտեղ ի հանդէս գալով: Արուսեակի երկինքին վրայ ալ մեր երկիրը փառաւոր տեսարան մը կը ներկայէ, տեսարան մը որ բոլոր արեգակնային դրութեան մէջ իր հաւասարը չունի: Մերինն պէս աչքեր ունեցողներու համար Երկիրս պէտք է որ սկաւառակի մը երեւոյթը ընծայէ հոն, քանզի նպաստաւոր պարագայից մէջ, Արուսեակը լոկ աչքով մահիկի ձեւով կը տեսնենք: Այդ սկաւառակը, պզտիկ Լուսինի մը պէս փայլելով Արուսեակի երկինքին վրայ, անշուշտ կը ներկայէ այլ և այլ գոյներ, երբեմն կանանչկեկ, երբեմն կարմրկեկ, երբոր երկրային ծովերը կամ ովկէսները առաւել ամբողջովին դառնան դէպի Արուսեակ. մինչ մերթ ընդ մերթ երբոր մեր երկրին մթնոլորտը ծանրապէս բեռնաւորուած ըլլայ գոլորշիով՝ շատ աւելի հմայիչ պէտք է ըլլայ մեր երկրին փառքը իբր լոյս՝ Արուսեակի երկինքին վրայ, այսպիսի ատեններ, սակայն, զուտ ճերմակ պէտք է ըլլայ պայծառութիւնը: Միեւնոյն ատենը Լուսինն ալ պէտք է որոշակի տեսնուի, երկրին մէկ քառորդ մեծութեամբը, և չփոխելով իր գոյնը երկրին պէս: Ի՞նչ տարապայման պիտի թուէր մեզ, եթէ յանկարծ փոխադրուէինք Արուսեակին մէջ, տեսնել հոն երկին-

քին վրայ մեր այս ցաւերով ու վա-
յերով լի երկիրը լուսաւոյն ու շը-
քեղ քոյն ունենալով իր արբան-
եակը, ու երբ դիտէինք անոր խա-
ղաղաւէտ ցոլքը ու գնացքը երկինքի
լոյն դաշտերուն մէջէն՝ որչափ տար-
բեր պիտի գտնէինք վարի երկիրը
այդ վերին երկիրէն :

Վ Ա Ր Բ Յ Ի Ս Ո Ւ Ս Ի

Գ Լ Ո Ւ Խ Է .

ՅԻՍՈՒՍ ՅԱՆԴԻՄԱՆ ՄԱՀՈՒ

Պիղատոս իր վրայ առաւ ամբո-
խին թշնամանքը և բարկութեամբ
որոշեց որ ինքն ալ իր յաղթանակը
ունենայ, ուստի յառաջ բերաւ քղ-
Յիսուս որպէսզի տեսնեն, և սկսաւ
ծաղրել զանոնք այնպէս մը ձեւացնե-
լով, իբր թէ ինքն ճշմարիտ թագա-
ւոր կը ճանչնայ զՅիսուս. և հարցոց
անոնց, « Խաչը հանեմ ձեր թագա-
ւորը » : Արդ, հիմա կարգը ամբոխին
եկաւ զգալու ծաղրանաց ու թշնա-
մանաց խայթը, և միաբերան աղա-
ղակ բարձին ըսելով՝ « Մենք կայս-
րէն զատ թագաւոր չունինք » : Այս
ինչ տեսակ խոստովանութիւն էր որ
կը լսուէր Հրեաներու բերնէ որով
կ'ոչնչանար իրենց պատմութիւնը :
Պիղատոս զանոնք իրենց խօսքովը
բռնելով յանձնեց զՅիսուս ի խաչ
հանել :

Յաջողեցաւ ամբոխն կորզել զՅի-
սուս Պիղատոսի դժկամակ ձեռքէն,
և վերջապէս յաջողեցան Հրեայք ի-
րենց առեւտրութեան յազուրդ տալ և
փութացին խաչելութեան վայրն տա-

նել զԱյն, գաղանային յաղթանակի
մը ամեն նշաններով : Գործօն դա-
հիճները կառավարութեան պահապան
զինուորներն էին, բայց բարոյական
տեսակէտիւ գործը ճիշդ Հրէից բարձր
կարգին կը վերաբերէր : Կարող չէին
գործը լոկ օրինաց պաշտօնեաներուն
ձգել, այլ նուազաւ և ստորին փա-
փաքով մը թափօրին գլուխը ան-
ցան, որպէսզի Յիսուսի չարչարանք-
ներուն տեսարանովը յագեցնեն ի-
րենց առեւտրութեան զգացումը : Դեռ
առաւօտ էր, և ժողովրդեան բազ-
մութիւնը երթալով կ'ստուարանար :
Մինչ այս չարագուշակ թափօրն ժո-
ղովականաց առաջնորդութեամբ քա-
ղաքին փողոցներէն կ'անցնէր՝ մար-
դիկ տեսնելով իրենք եւս կը միա-
նային խումբին : Զատկական տօնին
տօթիւ հազարաւոր անգործ մարդիկ
իրարանցումի մը կ'սպասէին, մանա-
ւանդ այնպիսիք որք վարակեալ էին
Քահանայապետին նաեւ իրեններուն
մոլեռանդութենէն, կը դիմէին տես-
նել Յիսուսի խաչելութիւնը : Ուստի
Յիսուս հաղարներով անադորոյն և
անհամակիր դիտողներու մէջէ էր որ
կ'անցնէր :

Յիսուսի չարչարանաց վայրը չ'կր-
նար որոշուիլ ստուգապէս, և սակայն
անտարակոյս քաղաքին դռնէն դուրս
ընդհանուր դատապարտութեան սու-
վորական տեղն ըլլալու էր, որ Գող-
գոթա լեռ կը կոչուէր. բայց Աւե-
տարաններէն չենք կրնար հաստա-
տել այդ անունը և ոչ իսկ մերձա-
կայներն կայ բլուր մը ուր հաւանա-
բար կրնար տեղի ունենալ այս սոու-
կալի դէպքը : Գողգոթա — գանկի
տեղ, կրնայ գանկաձեւ բլրակ մը

նշանակել, կամ աւելի հաւանականութեամբ հոն տեղի ունեցած սպանմանց և զլխատութեանց պատճառաւ ցրուած կը գտնուէին դանկերու մնացորդներ: Փողգոթա կրնայ կարծուիլ ընդարձակ փոստավայր մը ըլլալ ուր մեծ բազմութիւն կրնար հաւաքուիլ տեսնելու, և ալ քաղաքին շատ բանուկ անցողքարձի տեղ մը ըլլալու էր, որովհետեւ ըսուած է թէ հոն գտնուող դիտողներէ զատ՝ անոնք ալ որ կ'անցնէին՝ կը հայհոյէին ու ծաղր կ'ընէին Չարչարունդն:

Խաչելութեան չարչարանքն աննկարագրելի ցաւեր պատճառող սոսկալի մահ մ'էր. Կիկերոն որ քաջ գիտէր այս տեսակ մահու բնութիւնն կ'ըսէ, թէ պատիժներու ամենէն անգութն և խայտառակն էր և կը յաւելու թէ՝ «Թող Հռովմայական քաղաքացւոյ մը մարմնոյն չ'մտնայ այն. ոչ իսկ անոր խորհրդոյն և աչաց կամ լսելեաց»: Այս տեսակ մահ գերեաց և յեղափոխականաց յատկացեալ էր, վասնզի այնպիսեաց վախճանն պէտք էր մասնաւոր անպատուութեամբ նշանաւոր երեւցնել: Ոչինչ այնքան անբնական է քան մարդ մը կենդանոյն կախել այնպիսի դիւրի մէջ: Մինչև իսկ եթէ մահը առաջին հարուածով վրայ հասնէր ալ, այսու հանգերձ շատ սոսկալի մահ մ'էր, սակայն, սուփորաբար այդ մահուան ենթարկեալն երկու կամ երեք օր ողջ կը մնար ու կը կրէր իր ձեռաց և օտից գամուած բեւեռներուն բացած վէրքերու այրիչ և մարմաջող ցաւն, երակներէն չափազանց առատութեամբ արիւն հոսելով կը տառա-

պէր, և ցաւալին այն է որ, սաստիկ պապակ մը երթալով կը սաստկանար: Անկարելի էր մարմինը շարժել այնպէս որ այս կամ այն դրից մէջ թերեւս կարելի ըլլար ցաւն սակաւ ինչ ամօքել և ընդհակառակն ամեն շարժում նոր և կսկծեցուցիչ տագնապ մը յառաջ կը բերէր:

Բայց բերկրութեամբ դառնալու ենք մենք այն ահաւոր տեսարանէն ի միտ առնուլ, թէ Յիսուս որպիսի հոգեկան կորովով, կատարեալ անձնութեամբ ու սիրով յաղթանակեց իր կրած չարչարանաց և մահուան նախատինքներուն, անգթութեանցն ու ահին, և թէ ինչպէս գերութեան և չարագործութեան նշանակներն փոխեց աշխարհի ամենասուրբ և փառաւոր նշանակին, որպէս արեւուն իր մայր մտնելն իսկ փայլ կուտայ կամ կը պայծառացնէ ամեն առարկայ որ իր շողից առջեւ կը թռնուի:

Խաչելութեան ատեն դատապարտեալին գլուխը ազատ կը թողուէր, այնպէս որ կարենար վար նայիլ և խօսիլ ներկայից հետ: Մեզ պահուած են Յիսուսի ընդմիջաբար արտասանած եօթն խօսքերը, որք եօթն պատուհաններ են յորոց կրնանք իւր մտացն ու սրտին ներսերը թափանցել, և տեսնել թէ այն դէպքեր ինչ ազդեցութիւն ունեցած էին իւր անձին վրայ: Ասոնք կը ցուցնեն թէ Յիսուս անաղարտ պահած էր այն լրջմտութիւնն ու սուրբ վեհափառութիւնը որ հարցաքննութեան սկիզբէն ցվերջ յոշ փայլած էին ի նմա, և առաւել կատարելութեամբ կը ցուցնէին այն գերազանց յատկութիւններն որովք

Իւր նկարագիրն արդէն նշանաւոր հանդիսացած էր : Իւր չարչարանաց մէջ համբերեց ոչ թէ ստոյիկեանի մը խտտակեցութեամբն, այլ՝ ինքնամուռաց սիրով մը : Ճիշդ այն պահուն երբ կը նուազէր խաչին ծանրութեան ներքեւ վշտաց ճանապարհին վրայ՝ մոռցաւ իւր խոնջութիւնը, ի պատճառս այն անձուկին՝ զոր կ'զգար Երուսաղէմի դատերց և անոնց որդւոց : Երբ զինքն խաչափայտին վրայ կը բեւեռէին՝ զինքը չարչարողներուն համար աղօթք կը մատուցանէր առ Հայրն : Խաչելութեան առաջին ժամուն մէջ մոռցաւ իւր կրած ցաւը՝ ապաշխարող աւազակին վրայ դարձնելով Իւր ուշադրութիւնը, և իւր մօր համար տուն մը պատրաստելու հոգովը, մինչեւ ցվերջ նոյն ինքն էր, այլոց համար բացարձակ անձնութեամբ գործող մը :

Իրապէս իւր սիրոյն պատճառաւ էր որ կրնար այսպէս ի խոր խոցուիլ : Յիսուսի ֆիզիքական չարչարանքը թէպէտ ծանր էր և տեւական, սակայն, իւր ամենամեծ չարչարանքը իւր հոգեկան տագենապն էր : Այն՝ որոյ կեանքն իսկ սէր էր, ատելութեան և դառն ու դժոխային կիրքերու ծովով մը շրջապատուած կը գտնուէր, որոյ կոհակը մինչեւ իւր խաչին կը բարձրանային : Իւր հոգին անբիծ ու անարատ էր և սրբութիւնն Իւր իսկութիւն : Բայց մեղքը Անոր առջեւ ելաւ և ուղեց իր դարչ ու պիղծ ազդեցութեան առկա առնել նորա սրբութիւնը, սակայն, ետ քաշուեցաւ մասնաւոր սարսուռով մը : Սանհեարիմի անգամը առաջինքն էին ազատօրէն արձակողք իրենց արհա-

մարհանաց և վատ ատելութեան արտայայտութիւններով և ժողովուրդն ալ հաւատարմաբար հետեւող գտնուեցաւ անոնց օրինակին : Ասոնք էին այն անձեր զորս Յիսուս անհուն սիրով մ'էր սիրած և դեռ կը սիրէր : Բայց իրենք թշնամանեցին և սանակոխ ըլին այն անհուն սէրը : Ասոնց միջոցով սատանան կրկին և կրկին յառաջ բերաւ այն փորձութիւնը որոյ յարձակմանց ենթարկուած էր չարունակ Յիսուսի ամբողջ կեանքը : Մարդկային տրտածներու ամբօրին որոց դէմքեր կրկնք այլափոխուած լինելով կը նայէին Յիսուսի վրայ, մարդկային ցեղի ամբարշտութեան պատկերն էր : Յիսուս ալ նայեցաւ անոնց վրայ և ահա անոնց բրտութիւնն, ողբալի վիճակը, զԱստուած անպատուելներն ու ապականեալ բրնտութեան խայտառակ արտայայտութիւնք ամենքը գեղարգներու նման կը խոցէին իւր գթալից ու սիրալիք սիրտը :

(Շարունակելի)

Փիլիսոփայութիւնը՝ վիշտերու համբերել կը սորվեցնէ, բայց կրօնքը՝ զանոնք վայելել կը սորվեցնէ ու անոնցմէ հաճոյք յառաջ կը բերէ :

Ո՞վ կը խաբուի. աշխարհասէրը՝ որ միայն խաչեր կը գտնէ իր վայելած բարիքներուն մէջ, թէ բարեպաշտը՝ որ բարիքներ կը գտնէ իր կրած խաչերուն մէջ :

Ք Ա Ր Ո Ջ

Նախընթաց թուոյ մէջ խօսեցանք Աստուծոյ բանին ընդհանուր Մարդկութեան համար ինչ օրհնութիւն մը ըլլալուն վրայ, լոկ մտաւորական տեսակէտիւ, և խօստացած էինք ներկայիս քինել բնաբաննուս ճշմարտութիւնն հաւատացելոց վերաբերմամբ :

Արդ, մեր բնաբանին ըսելը թէ « Բու խօսքերուդ յայտնուիլը լոյս կուտայ », այս յայտնուիլ բառը լոկ ընթերցումէ կամ լսելէ առաւել խորին նշանակութիւն մը, իմաստ մը ունի : Արեգակը երբոր կը ծագի, ոչ միայն կը լուսաւորէ երկրիս մակերեսը, այլ նաև իր ներգործիչ ազդեցութիւնը թափանցելով լաւ մշակուած ու պարարտ հողին ներքին խաւերուն՝ զանի արգասաւոր և պտղաբեր կընէ, թէպէտ քարեր ու ժայռեր կը լուսաւորուին, բայց կը մնան եղածնուն պէս : Ասանկ է Աստուածային բանին յայտնուիլն ալ, անիկայ ոչ միայն միտքը և իմացական կարողութիւնները կը լուսաւորէ և կը զօրացնէ, այլ իր ներգործիչ ազդեցութիւնը խոնարհ և ծարաւի սրածրու խորունկ խաւերուն ևս թափանցելով զայնս հոգեկան պտուղներու մայր կընէ : Թէպէտ քարացեալ ու ժայռացեալ սրտեր չեն ներգործուիր անոր ազդեցութենէն : Փրկիչն մեր գեղեցիկ իմն կը բացատրէ զայս ճշմարտութիւն Սերմանացանին առակով : Ղուկ. Ը : 15 : Խօսքը չէ, պարզ գիրը չէ, այլ յօժար սրտիւ լսելն, ընդունիլն ու համբերութեամբ անոր ուսմանը յարատեւէլն է որ հաւա-

տացեալ հոգիին մէջ ի ձեռն Հոգւոյն Սրբոյ ի կիր արկուելով՝ հոգեկան պտուղներ յառաջ կը բերէ : Արդ, այս մասնաւոր իմաստովն առնելով Աստուծոյ Բանին յայտնուիլը՝ կուզենք ընթերցողաց ուշադրութիւնը ուղղել, նախ և առաջ իրողութեան մը, և ապա այն իրողութեան պատճառներուն :

Նախ, իրողութիւնը այս է, որ, հաւատացեալ հոգիին, Աստուածապաշտ մարդուն իմացականութիւնը առաւել քան զառաւել լուսաւորուած և իմաստնացեալ է :

Ընդհանրապէս դիտած են անոնք՝ որ հասկանալ ուզած են տարբեր բնաւորութեանց վրայ կրօնին ինչ արդիւնք ունենալը և գտած են թէ մտքի ընդհանուր զարգացումը կայ անանկներու բարեպաշտութեան աստիճանին հետ զուգընթաց : Օրինակներ շատ են որոց մէջ երբեմն գրեթէ անզգայացեալ, իսկ յետ աշակերտելոյ Աստուծոյ Բանին այնքան զգայուն . այնքան առողջ և զօրաւոր եղած են ըմբռնելու այնպիսի դժուարին ճշմարտութիւններ և զայնս հաստատելու այլոց, որ խոհականութիւն ունեցող մեծ մտքի տէր մարդիկ իրենց արտօնութիւն համարած են անոնց հետ հաղորդակցիլը :

Երբեմն երբեմն կը լսենք և տեսած ալ ենք ասոր նման իրողութիւններ փոքրիկ տղայոց և աղջկանց վրայ իսկ, և յիշաւ մեծ ուրախութեան արժանի բան է Աստուծոյ Խօսքին ու Շնորհացը զօրութիւնները լսել, տեսնել ու անոնց վրայ տեղեկութիւն ունենալ՝ ինչպէս որ Աստուծոյ ճշմարտապէս որդեգրուածներու հանգամա-

նացն ու վարուցը մէջ կը տեսնուին : Մեծ երջանկութիւն կը թագաւորէ հոն՝ ուր Շնորհքը Աստուծոյ Բանին միջոցովը զարմանալի յաղթութիւններ կը կատարէ բնական հպարտութեան, անձնասիրութեան, հեշտասիրութեան ու աշխարհային խորհալոգներու դէմ, երբոր ոմանք՝ մեծ ու փոքր, ճշմարիտ հոգւոյ աղքատութեամբ, անձնուրացութեամբ, խոհականութեամբ և ջերմեռանդ Աստուածպաշտութեամբ զարդարուած կերպերն են : Թէ ինչպէս Շնորհքն ի ձեռն Աստուածային Բանին՝ դարնան արշալուսոյ նման իջնելով փափկասուն մանկան մը իմացական կարողութեանը վրայ, տակաւ կը հասուցանէ զանիկայ միջօրէի հաճոյական ջերմութեան աստիճանին և այնպէս կրթիչ ու դաստիարակ կը հանդիսացնէ զայն ալեհերեալ ծերունոյ իսկ : Մեռելալի մը դադաղին շուրջը հաւագուած դրացնութեանց ևս անմահութեան քաղցր խօսքեր լսել կուտայ նոյն դեռահաս շրթներէ : Եւ ինչո՞ւ ջանանք օրինակներ յառաջ բերել, որոնք կըրնան ոմանց համար մասնաւոր կամ արտաքոյ կարգի համարուիլ՝ կը պընդենք, սակայն, թէ ամեն սլարագայի մէջ նշանաւոր փոփոխութիւն մը տեղի կունենայ մարդկային մտաց վրայ, երբոր Աստուծոյ խօսքերը կը յայանուին անոնց՝ և Հոգւոյն Սրբոյ ներգործութեամբը հաւատացեալին սիրտը կը նորոգուի, անոր տեսութիւնները կընդարձակին և իր իմացականութիւնը վարժուելով ամենասքանչելի ճշմարտութեանց վրայ խորհրդածել՝ առտուելքան զառաւել յարմարութիւն կ'ստանայ քննելու և հաս-

կանալու ենշ որ դժուարին է և միթիւն նոյն ատեն իր խորհելու նոր եղանակէն սորված ըլլալով թէ շատ բաներ կան զորս ինքը չգիտեր թէ իր հասողութենէն վեր և թէ իր հասողութեանը մէջ, և ճաննալով իր տգիտութիւնը, կուտայ ինքզինք այդ իրերու քննութեանը և հարցերուն մեծաւ խոնարհութեամբ և կատարեալ զգուշաւորութեամբ, և այսպիսեալ իր միտքը գրեթէ շատ իրերու մէջ բարոյական ստուգութեան մը կը յանգի մեծաւ յաջողութեամբ : Եւ թէ՛ պէտ կրնայ կարծուիլ թէ, հիմա յաւէտ իրողութիւնը ցըցուցինք քան զայն հաստատեցինք, պէտք է ընթերցողք յիշեն թէ այս իրողութիւն արդիւնք մը ըլլալով, կրնայ հաստատուիլ թէ անոր պատճառները ցոյց տալով թէ փորձառութեան դիմում ընելով Փորձառութեան դիմումն թեւեւս աւելի ուղիղ կերպն է երկուքէն, և ուստի բաւական կը համարիմք ըսել, թէ փորձառական վկայութիւններով հաստատուած է թէ, Աստուածային Բանին յայտնուիլը զարմանալի կերպով մարդուն կարողութիւնները ի լոյս բերած է : Առ սա երբեմն բիրտ և տգէտ աշխատաւորն, որ այժմ վերստին ծնեալ է « Կենդանի և Յաւիտենական Բանին Աստուծոյ », պիտի դըտնես, որ բարոյական նորոգութեան մը հետ առջինէն շատ տարբեր իմացականութիւն մը ևս ստացեր է, անանկ որ իր բնական գիւղին մէջ թերեւս չ'պիտի գտնուի ուրիշ արօրակալ մը անոր չափ ողջամիտ, ուշիմ և խոհեմ :

Բայց անցնինք մեր երկրորդ խնդրոյն, այսինքն, այս իրողութեան

պատճառներուն դիտողութեանը : Ի՞նչ կայ Աստուծոյ խօսքերուն յայտնուելուն մէջ որ այսպիսի եղական հետեւութիւն մը կունենայ : Դարձեալ կը յիշեցնենք մեր ուշադիր ընթերցողաց , թէ Աստուծոյ կենարար Բանին յայտնուիլը՝ կը նշանակէ ի ձեռն այն Ամենակարող ազդչին , Հոգւոյն Սրբոյ , սրտին ու խղճին աւոր մերձեցումը կամ դպցուիլը : Եւ ըստ այսմ փրկարար , հզօր հաւատք մը՝ այն անհասաներու զանազանիչ մէկ ստացուածքը կըլլայ , որ բնաբաննուս մէջ սեպհականուած է անոնց յասելն , « Քու խօսքերուդ յայտնուիլը լոյս կուտայ , ու միամիտները իմանա՜սուն կընէ » : Եւ , ուստի , կը հարցընենք թէ ինչպէս կըլլայ որ Աստուծոյ Խօսքերուն յայտնուիլը լոյս և իմաստութիւն կուտայ միամիտներուն , կը սորուինք որ , անոնք՝ կը շնորհազարդուին ուղիղ հաւատքով մը դէպի այն կենսատու ճշմարտութեանց , զորս ուսուցանել յանձնարարուած է ներշնչեալ մատենագիրներուն համօրէն մարդկային ազդին :

Ասոնք յաւիտենականութեան ճշմարտութիւններն են , և իրենց ընդարձակութիւնը կը համապատասխանէ իրենց տեւողութեանը որպէս կ'ըսէ Սաղմոսերգուն , « Ամեն կատարելութեան վերջը տեսայ , Քու պատուիրանքդ շատ ընդարձակ է » : Սաղմ. ՃԺԹ. 16 : Աստուածային պատուիրանաց ընդարձակութեանը վրայ խորհող միտքն ալ նոյն համեմատութիւնով կ'ընդարձակուի և կը պայծառանայ : Ուստի , թող մէկու մը մտաւորական ընդունակութիւնը տկար իսկ ըլլայ , սակայն , անոր

սրտին մէջ այս Աստուածային վերածնիչ միջոցներով կատարուած փոփոխութիւնը՝ անոր ընդունակութիւնն ալ պիտի զօրացնէ : Ասկէց զատ յայտնի է թէ ամեն տեսակ սէր , բացի առ Աստուած եղած սէրէ կ'ընկճեն ու կը նեղցունեն հոգին : Եթէ մէկը ազահ է , իր սիրոյն զօրութիւնը ստակի վրայ հաստատելով՝ սովորաբար ուրիշ ամեն նկատումներով նեղ միտք մը պիտի ունենայ : Իր բնական ընդունակութիւնը ինչ որ ըլլան , իր խելքը ստակ կուտակելու կերպէն անդին ոչինչ պիտի կարենայ ըմբռնել և գործնականապէս շահու և կորուստի սահմաններէն դուրս եղած ամեն բան առ ոչինչ պիտի համարէ : Ճիշդ նոյնն է եթէ մէկու մը սէրը համբաւոյ վրայ հաստատուած է : Անկարելի կը թուի այդպիսիներու տեսութիւնները ընդարձակ մտքերու տեսութիւններ ըլլալ , զի իրենց հիմունք՝ անձնասիրութեան վրայ են կեդրոնացեալ : Կրնայ ըլլալ խոշոր և հեռատարած ծրագիրներ՝ որովհետեւ փառասիրութիւնը կրնայ նայիլ աշխարհի մը վրայ , և զայն շատ փոքր համարել իր արշաւանաց համար : Բայց քանի որ անձնասիրութեան վրայ կեդրոնացած ծրագիրներն են անոնք՝ թէև ըստ կարելոյն հասնին ալ ի կատար , սակայն , ընդարձակ մտքի նշաններ չեն կրնար համարուիլ : Բազում բարեւէր և անձնուրաց հաւատացեալներ լին և հանդարտ կերպով կաշխատին տխուր ու զրկեալ խեղճ արարածոց մէջ միսիթարութիւն և բարեկեցութիւն սփռելու , և այդու կ'ապացուցանեն իրենց առաւել լայ-

նասիրտ և լայնահոգի ըլլալը քան Մեծն Աղեքսանդր որ իր անասման ծրագիրներու ձեռնարկութեամբ և յաջողութեամբ հանդերձ սիրտ մը կը կրէր իր մէջ՝ որ միայն իր փառասիրութիւնը յագեցնել կը բաղձար: Երբ պիտի նեղ ու սահմանադրեալ սիրտ մը և միտք մըն էր այն քան առաջիններունը որ մեր թշուառ ընկերներէն չատեր իրենց մէջ կը պարու- նակեն: Զջմարտութիւնը այն է թէ, Աստուծոյ՝ զատ, սիրոյ ամեն առաւելայ մարդուս սրտէն փոքրագոյն բաներ են, որք կրնան միայն լեցնել սիրտը և զայն գրաւելով նեղցնել: Սակայն մարդուս հոգին իր նախնական վիճակին մէջ իր Արարիչ Աստուծոյ վայելելու ընդունակ ընդարձակութիւն մը ունէր, թէպէտ ոչ զԱյն կատարելապէս հասկանալու չափ: Եւ օրհնեալ է Աստուծոյ, որ այս սիրտ տակաւին չափով մը կը պահէ իր նախնական վիճակը, թէպէտ բոլոր ուրիշ առարկաներ իրենց կը քարշեն զայն և իր բնական ընդարձակութենէն զրկել կը ճգնին: Բայց ընդհակառակն սէրն Աստուծոյ՝ ոչ միայն կը բնակի հոն, այլ իր անհունութեանն համեմատ առաւել և առաւել կ'ընդարձակէ զայն որպէս զի հունաւորն անհունութիւնը պարունակելու չափ ընդարձակի երթալով: Արդ, մինչ վերստին ծնեալ մարդն կը սիրէ զԱստուծոյ, և իր սիրոյն այս անհամեմատ սիրուն և նոր առարկայն կ'ուզէ անկէ, բնակութեան համար առաւել և առաւել ընդարձակութիւն՝ կը պնդենք թէ իբրեւ հետեւեանք վերստին ծննդեան՝ հոգիին բովանդակ կարողութիւններուն եւս

պիտի ըլլայ ընդարձակութիւն: Եւ եթէ կը տեսնենք մարդ մը այս փոփոխութեան ենթակայ ըլլալէն ետքը, կը համարձակինք ըսել, թէ անիկայ լաւ դատողութիւն ունեցող և խորիմաստ կարծիք յայտնող մէկն է հիմա, քան որչափ էր այս փոփոխութեան ենթակայ լինելէն առաջ, և ալ պիտի միտաբանինք Սաղմոսերգուն հետ գովել զԱստուծոյ ըսելով՝ «Բաւ խօսքերուդ՝ յայտնուիլը լոյս կուտայ ու միամիտները իմաստուն կ'ընեն»:

Արդ, մեր սուղ էջերը բաւական չըլլալով այս քննութեան առած իրողութիւնն աւելցնելու պատճառները յառաջ բերել, արդէն ըսուածները բաւական կը համարենք: Եւ ի վերջաւորութեան կը փափաքինք ընթերցողաց մտացը վրայ ապաւորել Աստուծոյն Բանին անհամեմատ արժէքը, քանզի Աստուծոյն արեւմտական բարեբարութեան այս մեղուցեալ աշխարհին պարգեւած օրհնութիւններուն ամենազինն ու ամենաթանկագինն է այն: Չենք բերեր զայն ի բազմատութիւն տեսանքի արեւմտական փառահեղ լուսոյն հետ, ոչ ալ այն սննդական օրհնութեանց հետ որք երկրագնտիս շտեմարաններէն հանապաղ դուրս կը հոսին: Աստուծոյ ծաշունչը յայտնող է մարդուս անհմարտութիւնը: Առաջնորդն է որ կուսուցանէ մեզ թէ ինչպէս պիտի կարենանք յաղթական կերպով ելնել այս վշտաց ու տառապանաց տունէն և ժամանել այն անսահման փառաց՝ ուր յաւիտենականութիւն մեր կենաց տեւողութիւնն ու անհունութիւն մեր տունը պիտի ըլլայ: Անիկայ այն յի-

շատակարանն է, որ կիմացունէ մեզի, թէ այս Աստուածային անծայր ու անսահման թագաւորութեան վտարանջեալ մասը մեր արարչին կարեկցութենէն դուրս չէ ձգուած՝ և թէ արարածք որք են աշխարհի մէջ, թէ պէտ անհնազանդ գոլով իրենց բնութեան փառաւորութիւնը թաղեցին ի գերեզմանի մեղանշականութեան, սակայն և այնպէս այնքան սիրելի են իրենց կոյժանման մէջ իսկ Անոր՝ որ նախ ի պատկեր Իւր ստեղծեց զանոնք՝ որ երկինքէն խոնարհեցաւ բանալու իրենց գերեզմաններն և ի նորոգութիւն կենաց յարուցանելու զանոնք:

Ահ, խորհինք, թէ ի՞նչ ցաւալի փոփոխութիւն մը պիտի տեղի ունենայ մեր սեռին ներկայ դրիցը, եթէ Աստուածային Բանը յանկարծ աներեւուութանայ մեր մէջէն և անոր ամեն յիշատակութիւններն աւլուելով վերնան, և մարդս հասնի նկատմամբ անոր արժէքին շատ ստորին դաղափարի մը: Վերցուր զԱյն Քրիստոնեայ աշխարհէն, յայնժամ վերցուցած պիտի ըլլաս այն բարոյական կողմնացոյցը որով միայն կրնայ առաջնորդուիլ անոր բաղմամարդութիւնը:

Յարգենք Աստուածաշունչը և ուսանինք զայն առաւել քան զառաւել Յարգենք զայն, իբրեւ անմահ էակներ, զի կառաջնորդէ զմեզ դէպ ի վերին նոր Երուսաղէմ: Յարգենք զայն իբրեւ իմացական զարգացման կարօտ էակներ, զի նա կուտայ մեզ առաւել լոյս և իմաստութիւն:

ՔՐԻՍՏՈՆԵՈՒԹԵԱՆ ՊՏՈՒՂՆԵՐԸ

(Շարունակութիւն սես թիւ 254)

Արդարեւ, Քրիստոնէութեան արդասաւորութիւնն իր անդամներուն անհատական սրբագործման մէջ չը կայանար, այլ՝ այս սրբագործմամբ նա մութիւնց և բարձրացուց մարդկային սեռին հասարակաց գիտակցութիւնն՝ որուն հաղորդ են նաեւ իր անմիջական ներգործութենէն դուրս ելողներն ալ: Քրիստոնէութիւնը բժշկեց աշխարհի գիտակցութիւնը. սա իր գերբնական կեդրոնէն ազդեց և գործեց մարդկային ընկերութեանց գիտակցութեանը վրայ: Օրէնսդրութիւնը, սահմանադրութիւնը, որոյցմով կուզուին անոնց բարքերն ու զանազան յարաբերութիւնները՝ Աւետարանին լոյսովը փոփոխութիւն կրեցին իրենց նախնական ձեւերէն: Հեթանոսական ապականութիւնը և բարբալոսութիւնը հետզհետէ դուրս վտարեցան, ու վերջապէս շնչեց աշխարհ զՔրիստոնէութիւն իբրեւ օգ: Անշուշտ աշխարհի վրայ միշտ ապականութիւն ու կամակորութիւն պիտի կենան. « զի ոչ ընտրեցին զԱստուած ունել ի գիտութեան » . բայց, պէտք է դիտել որ հիմա աւելի անհասկանալի ռեալիտիւտեան են: Ուրիշ ժամանակներ հասարակաց, ընկերական և հաւաքական ոճիրներ կային. կամակորութիւնը միայն մասնաւոր հոգիներու մէջ չէր, այլ նոյն իսկ ընկերութեան հոգւոյն, օրէնքներուն, կարծիքներուն, հաստատութիւններուն ու բարքերուն մէջ էր: Այսօր չեմ տա-

րակուսիր ըսելու, թէ խիտ շատ նուազած է, և ինչ որ ալ ըլլան անհատական բարոյականութեան խոտորումներն՝ ի բաց առեալ ընդհանուր ազնայնութեան ժամանակները, հետզհետէ միշտ բարձրանալու վրայ է Յայտնի է թէ երկու անոակ կեանք ունինք, մէկը անհատական, ինքնակամ գործող և պատասխանատուութեան տակ, միւսը հասարակաց, ընկերական և մեր ապրած միջավայրին ազդեցութեան տակ: Շատ անգամ առաջինն համոճայն չ'կրնար ըլլար վերջինին հետ, և յաճախ իսկ կը պատահի որ ողջմտութեամբ ամենուն հետ կը խժժենք այն օրինազանցութիւնները՝ զորս առանձին գործել խիղճ չենք ընեն:

Քրիստոնէութիւնն՝ յաղթահարեց հեթանոսութեան ապականեալ քաղաքականութիւնն ու անկէջ մաքրեց զաշխարհս, և այս գեղեցիկ սկզբնաւորութիւն մը եղաւ: Յետոյ առաջինէն տարբեր ուրիշ աշխատութիւն մը ունեցաւ կատարելու որ ոչ նուազ մեծ և ոչ նուազ գեղեցիկ, այն էր յաղթահարել զբարբարոսութիւն որ անոր վերածնող գործողութեան մէջ մտնել ուզած էր: Քաղաքագէտներն իրենց նախապաշարումներէն փրկելէ վերջ՝ իր գործն եղաւ ագէսները քաղաքակրթել, ուղղել վերջ կանգնեց զանոնք: Այս վերջինն որչափ տարբեր ալ է առաջինէն, միևնոյն յաջողութեամբ ի գլուխ հանեց՝ առանց սկզբունքներն ու միջոցները փոխելու, առանց իր գոյութենէն դադրելու: Երկար ժամանակ իսկ այս երկու աշխատութիւններն համընթաց յառաջ վարեց, և մինչդեռ մէկ ձեռ-

քով կը մաքրէր նեխեալ բարքերը, միւսով կուղղէր խեռ բարքերը: Ներկայ աշխարհն իր բարոյական, իմացական և հնարագէտ յատկութիւններուն ընդարձակութիւնն՝ Քրիստոնէութեան այս երկրորդ աշխատութեանը կը պարտի:

Վերջապէս, քաղաքակրթութիւնն երեւան եկաւ ազխութեան անդունդէն, և եթէ յուզումը դեռ կը տեւէ ու կրքերն եկեղեցւոյ կողմուն կ'ընդհարին, մի վախնաք, թողէք որ դործեն. որչափ շղթայապիրձ ալ ըլլան չարութեան և մեղաց կատաղութիւնն, այն ուրիշ բան չէ, եթէ ոչ իր անկարողութեան չափը: «Լաւ է» կըսէ Բասքալ, «կոծուիլ փոթորկէն այնպիսի նաւու մը մէջ՝ սրուն վտահ ենք թէ պիտի չ'կրնայ կտրտուիլ»:

ՆԱՄԱԿ ԻՐԱՏԱԿԱՆ

(Շարունակութիւն տես թիւ 255)

Ուրիշ մտածութիւն մը կամ քննութիւն մըն ալ կայ զոհերուն նկատմամբ, որ շատ տանէ ի վեր մեր եղբարց շատերուն քայլակցութեան քար եղած է, ինչպէս ինձ ևս շատ մեծ տարակոյսներ պատճառած էր: Աւասիկ այս է թէ, այն Իսրայէլի Աստուածը՝ որ Մովսիսի բերնով հաշտութեան ու թողութեան համար իրեն հարկաւոր միջոց՝ զոհեր ցոյց տուած էր մեզ, նոյն Աստուածը իւր ետքի քանի մը մարգարէներուն բերանով կը յայտնէ թէ զոհ չ'ուղեր, ու զոհէն երբեք չ'ախորժիր, անկէ ձանձրացած է և Իսրայէլի ձեռքէն որպէս թէ բնաւ զոհ չէր ուզած⁽¹⁾: Արդ, այս եր-

(¹) Ա. Թագ. Ժե 22: Սաղմ. Ծ. 9: Եւրայ, Ա. 10-19: Եւն. եւն.

կու տեսակ Աստուծոյ յայտնութիւնները, որ այսչափ իրարու հակառակ և հակասական կերեւին, ինչպէս կրնանք իրարու հետ համաձայնեցնելը եւ Աստուածաշունչ Գիրքը ուշադրութեամբ կարդալով՝ ասոր նկատմամբ ևս այս պատասխանը գտայ։ Ահա տական սովորութիւնը սոսկ խորհրդաւոր էր, և ի սկզբան կը ձեւացնէր նշանաւոր կերպով մը այն օրհնութիւնները, զորս Աստուած խոստացեր էր երկրիս ամեն ազգերուն տալ՝ Արնհամու զաւակովը։ Ահա տական անսեսութեան գլխաւոր հիմք՝ որ զօհերու վրայ կը կայանար, անոնք ըստ ինքեանց ոչ աղտեղեալ խղճմտանքները կրնային լուսնալ, ոչ ալ սուրբ և արդար Աստուծոյն բարկութիւնը իջեցնել։ Բայց ի վերայ այս ամենայնի իրենց նշանակութեամբը շատ կարեւոր ու պատշաճ էին։ Եթէ որ զօհին նշանակութիւնը մոռնար խորանին առջև, և անանկ հաւատար թէ նոխաղներու ու ցուրերու արիւնը իրապէս կրնային մեղքը քաւել, երբեք Աստուծոյ զօհը մատուցած չէր ըլլար, թէ և անոր արարողութիւնները ամենայն ճշդութեամբ կատարէր։ Բայց ընդհակառակը՝ այն Իսրայէլացին, որ զօհին նշանակութիւնը ունէր իր մտքին մէջ, և հաւատոյ աչքով զօհին կամ պատարագին արարողութեանը մէջ նոյն իսկ խորհրդաւոր իրն կը տեսնէր, անիկայ կատարեալ զօհ ըրած կըլլար և անոր կատարած զօհը՝ Աստուծոյ ընդունելի նուէր մը կըլլար։

Ուրեմն ի՞նչ էր զօհերուն նշանակութիւնը։ Աւասիկ, զօհերն հրամայուած էին՝ նախ միտք բերելու

համար մարդուս բարոյական անկումը, իր մեղքերը, և իր յանցաւոր ըլլալը և այս պատճառներով որպէս զի ճշմարիտ զղջում մը ազդուի իր սրտին մէջ։ Երկրորդ՝ որպէս զի արեամբ հաշտութեան խորհուրդը ուսանի առնով։ Երրորդ, Աստուծոյ կամքին հաւատքով ու հնազանդութեամբ մոռնի ընելու վարժուի անով, եւ վերջապէս ու գլխաւորաբար՝ Իսրայէլի ճշմարիտ հաւատացեալներուն տեսանելի նշաններ սալ նկատմամբ այն միակ պատարագին կամ զօհին որ դեռ պիտի գար և ըլլար, ու հասկըցնելու համար թէ, օրէնքին զօհերը ուրիշ բան չէին, բայց եթէ անոր տիպը կամ օրինակը։ Այսինքն, նկատմամբ Մեսիային պատարագին, որ աշխարհիս մեղքերը իր վրայ պիտի առնէր, և իւր չարչարանքներովն ու իր մահուամբը՝ զաշխարհ Աստուծոյ հետ պիտի հաշտեցունէր։ Ասոր համալցուեցայ, Զաքարիա մարգարէին բերնով եղած սա գուշակութիւնովն թէ, «Այն ատենը՝ Դաւթի տանը ու երուսաղէմի բնակիչներուն բացուած աղբիւր մը պիտի ըլլայ, մեղքի համար ու պղծութեան համար»։ Բայց Աստուածաշունչին մէջ երեք վկայութիւն կայ, որ առաւել մասնաւոր կերպով զիս համոզեցին յայտնապէս ցուցնելով, թէ Մեսիայն աշխարհիս մեղացը համար՝ ստուգիւ զօհ պիտի ըլլար։ Այս վկայութիւնը կամ գուշակութիւնը կը գտնուին Սաղմոսաց, Դանիէլի և Եսայիայ գիրքերուն մէջ, որք կը ցուցնեն թէ, Մեսիայն մեր տեղը պիտի չարչարուէր ու մեռնէր, և այնքան բացայայտ ու պարզ կերպով գրուած են, որ ոչ միայն մեր

նախկին րաբբիները միաբերան կը համաձայնէին նոյն գուշակութիւնները Մեսիային համար եղած հասկանալու, այլ նաև մեր նոր րաբբիներն՝ որոնք են՝ Ապենեզրա, Ճարդի և Ապարպանէլ, ասոնք որչափ հակառակ ալ են այս վարդապետութեան՝ ստիպուեցան այս գուշակութիւնները Մեսիային համար եղած հասկանալու։ Եւ ի՞նչպէս կրնային ուրիշ կերպ մեկնել։ Եթէ կրնան թող մեկնեն։ Կարգացէք ուշի ուշով Եսայեայ մարգարէութեան ԾԳԵՊ գլուխը և նախընթաց գլխոյն 13ԵՊ համարէն սկսելով բոլորը, պիտի տեսնէք թէ ի՞նչպէս պայծառ և որոշ ցուցուած է մարգարէին՝ Մեսիային աշխարհի մեղացը համար զոհ ըլլալը։ Ուստի զոհերուն նկատմամբ ունեցած մեծ տարակոյսս լուծուեցաւ և շատ աղեկ համոզուեցայ, թէ Ղեւտական զոհերը երեւելի նշան մը, օրինակ մը կամ ձեւ մ'էին այն մեծ և քաջական պատարագին զոր Մեսիայն իր անձովը պիտի կատարէր։ Բայց նոյն ատեն՝ նոր և շատ կարեւոր խնդիր մ'ալ մտքիս մէջ ծագեցաւ թէ, այս մեծ պատարագը արդեօք կատարուած է թէ ոչ։ Մեսիայն, այն արդար ծառայն, որ իր պատարագովը շատերը պիտի արդարացնէ ըստ քանի մարգարէին՝ արդեօք եկած է թէ տակաւին գալու է։ Այս խնդիրը նորէն ինձ առիթ եղաւ աղօթք ընելու և փնտռելու Աստուածաշունչին մէջ։ Ո՛րչափ ուրախացայ երբ հոն գտայ շատ համոզիչ բացատրութիւններ, որ յետագայ մարգարէութեանց մէջ յայտնի կը տեսնուին։ Մեր հայրերը Բաբելոնի գերութենէն յետոյ տաճարը նորէն շինելու համար

շատ արգելքներու դէմ դնելով, վերջապէս որչափ որ ի գլուխ հանեցին այն շինութիւնը, Եզրաս կը պատմէ, թէ անոր հանդիսին օրը «Քահանաներէն ու Ղեւտացիներէն շատերը՝ որոնք ծեր ըլլալով Տէրոջը առջի տունը տեսած էին, այն տունը միտքերնին բերելով բարձր ձայնով լացին։ Անգէոս մարգարէ՝ որ նոյն ժամանակին վրայ կը խօսի, այս տրտմութեան պատճառը կը յայտնէ մեզ, պատմելով թէ նոյն դէպքին մէջ Աստուած իր բերանովը այսպէս ըսաւ Իսրայէլացւոց։ «Ձեր մէջ մնացած ո՞վ կայ, որ այս տունը իր առջի փառաւորութեամբը տեսած ըլլայ, ու հիմա զանիկայ ի՞նչպէս կը տեսնէք. միթէ ասիկայ անոր քով ոչինչ բանի մը պէս չէ՞ ձեր աչաց առջեւը(1)»։

Յիրաւի՝ թէպէտև այս երկրորդ տաճարը շատ ստորնագոյն էր, սակայն, Աստուած նոյն մարգարէութեան մէջ քանի մը տուն վարը այսպէս կըսէ. «Քիչ ատենէն ետքը նորէն երկինքն ու երկիրը, ու ծովը ու ցամաքը պիտի չարժեմ, ու ամեն ազգերուն ցանկալին պիտի գայ, և այս տունը փառքով պիտի լեցնենմ, կըսէ զօրաց Եհօվան։ Արծաթը իմն է, ու ոսկին իմն է, կըսէ զօրքերուն Եհօվան, ու այս տեղս խաղաղութիւն պիտի տամ, կըսէ զօրքերուն Եհօվան(2)»։ Այս մարգարէութենէն եզրակացուցի թէ Աստուծոյ կանխասացութեանը նայելով Մեսիայն այս երկրորդ տաճարին ժամանակը պիտի գար։ Աստուածաշունչին մէջ քանի մը վկայութիւններ կան՝ որ զիս շատ ա-

(1) Անգեայ, Բ. 3, 6-9։

(2) Դան. Թ. 26։

դէկ համադրեցին, ինչպէս Դանիէլի մարգարէութեան մէջ ուր ոչ միայն գուշակուած է, թէ «Մեսիայն պիտի վերցուի ոչ թէ իրեն համար», այլ նաև այս դիպուածը ինչ ժամանակ որ պիտի ըլլայ, այն իսկ ցուցուած է այս բառերով, «Փալու իշխանին ժողովուրդը՝ քաղաքը ու սրբաբանը պիտի աւրէ, և վերջը հեղեղով պիտի ըլլայ, և ինչ»։ Ուրեմն այս մարգարէութեան նայելով, Մեսիայն՝ խորանին աւերումէն առաջ պիտի գայ։

Յետոյ ուրիշ խորհրդածութիւն մը աւելի համադրեց զիս և ունեցած բոլոր տարակոյններս ցրուեց, և ահա այս է։ Ըստ մարգարէական բոլոր գուշակութեանց, Մեսիայն որդի Դաւթի, զաւակ Յուդայի պիտի ըլլայ։ Ուրեմն բացարձակապէս հարկաւոր էր որ մինչև Մեսիային ծնունդը՝ Յուդայի ցեղը պահուի ու անարատ մնայ, որպէս զի ժողովուրդը առանց երկբայութեան անոր հառատայ։ Վասնորոյ մինչև Մեսիային երեւումը այս արքայական ցեղին պահուիլը՝ մեր նախահօր Յակոբայ բերնովը գուշակուեցաւ երբ իր որդիքն ու անոնց զաւակները անոնց հետ օրհնեց ըսելով՝ «Իշխողութիւնը Յուդայէն պիտի չ'պակսի, ոչ ալ անոր ոտքերուն մէջ տեղէն օրէնսդիրը, մինչև որ Սելովը գայ(¹)»։

Արդ, որովհետև այսօր Յուդայի ցեղը ուրիշ ցեղերէն չորոշուիր, քանզի չ'կայ Հրեայ մը որ գիտնայ թէ ինքը որ ցեղէն իջած է, ու տաճարը աւրուելէն ետք՝ ալ ազգաբանութիւն գրող չ'կայ, և արքունի գաւազանն

ու օրէնսդիրը Յուդայէն վերցած է բոլորովին։ Բաց աստի՝ քաղաքը և խորանը աւրուած է, ու ազգն ալ աշխարհիս ամեն կողմը ցրուած է. ասոնք այժպիսի բաներ են որ Մեսիային գալէն վերջը տեղի պիտի ունենային։ Ուրեմն յայտնի կերեւնայ թէ Մեսիայն արդէն եկած է, ուստի և մեր մեղքն ալ անոր պատարագովը քաւուած է։ Այսպէս համադրուէս վերջ՝ սրտիս մէջ շատ մեծ նեղութիւններ և հակառակութիւններ զգացի։ Ինքնիրենս կըսէի թէ, ինչպէս կրնայ ըլլալ, որ իմ մինչև ցարդ հաւատացածներս ամենն ալ ծուռ ու սխալ ըլլան, և անոր՝ որ մենք անարգութեամբ կախուած կըսէինք, անկալ ճշմարիտ Մեսիայն եղած ըլլայ։ Քրիստոնեաներուն հաւատքը, այն Քրիստոնեաներուն՝ որոց շատը այնպիսի կեանք կանցունեն որ Աստուծոյ օրէնքին հակառակ է բոլորովին, կրնայ ճշմարիտ հաւատք ըսուիլ։ Բայց օրհնեալ է Աստուած, այս մոռատանջութիւնները խիստ քիչ տեսն տեւեցին, Աստուածաշունչը կարգաւոր լաւ ճանչցայ ու հասկըցայ թէ, պէտք չէ կրօնքի մը Աստուածային ծագումը դատել զայն գաւառողներուն վարուցը նայելով, և թէ ճշմարտութիւնը՝ բազմութեան բաժինը չէ կամ բազմութեան ընթացքին չ'նայիր։

(Շարունակելի)

Ճշմարիտ ազնուութեան էութիւնը անձնութեան մէջ է։ Եթէ չ'կայ գործոյ մը մէջ անձնութեան խորհուրդ, չ'կայ անոր մէջ մեծ գործոյ մը գեղեցկութիւնը, նման աղտոնեալ ծաղկէ մը առնուած հոտի։

(¹) Ծննդ. իթ. 10։

ՇԱՀԵԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԾՈՒԹԻՒՆ ՄԸ Ի ՎԵՐԱՅ ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ

Վշտացեալ քարոզիչ բարեկամի մը գրու-
թենէն քաղած ենք հետեւեալ շահեկան
եւ օգտակար խորհրդածութիւնը :

Տղայ հասակէս ի վեր Քրիստոնէա-
կան կրօնին ազդեցութեանը տակ
անած եմ ու զարգացած : Մօրս կա-
թին հետ Քրիստոնէութեան ալ կաթն
եմ ծծած : Կը յիշեմ պատանեկան
կրակոտ օրերս , կը յիշեմ այն ե-
ռանդի ու խանդի օրերը : Կեանքս
պայքար մ'էր յայնժամ , մարմնային
զգացումներս այնքան բուռն ու տաք
կենացս իշխել կ'ուզէին : Ա՛հ , կը յի-
շեմ այն ներքին տանջանքի օրերը :
Կը խոստովանիմ թէ երբեմն երիտա-
սարդական խորհուրդներ ու զգա-
ցումներ կը տիրէին սրտիս ու կը
գրաւէին զիս . սակայն վայրկենական
եղած է միշտ անոնց ազդեցութիւնը ,
կենացս շարժառիթը եղած չեն եր-
բեք : Գեան միշտ դէպ յառաջ կը
վազէ , բայց անոր եզերքը պտոյա-
ներ ու ոլորումներ կ'ըլլան , ջուրը
քիչ մը տեղ ետ կը դառնայ եւ ապա
կը հոսի , գետին ընթացքը սակայն
չփոխուիր ատու : Կը համարձակիմ
ըսել թէ իմ ամենէն խորին ու ներ-
քին կեանքս դէպի բարին ու կա-
տարեալն հոսած է միշտ : Բոլոր ե-
րիտասարդական իղձերս ու փափաք-
ներ վայրկենական պտոյտներ եղած
են միայն :

Վերջին տարիներս Քրիստոնէական
կրօնին մեծափառութիւնն ու վսե-
մութիւնը այնքան գրաւած էր զիս
որ հոգիս կը պատկառէր անոր վե-

հութեան առջեւ : Անմահութիւնն ու
յաւիտենականութիւնն լոկ անուններ
չէին ինձ համար : Կենաց , կրօնի ,
անմահութեան ու յաւիտենականու-
թեան միակ նպատակն զԱստուած
տեսնել եւ Անոր նմանիլ կը նկատէի :
ԶԱստուած տեսնել , այսինքն սրբու-
թեան , իմաստութեան ու սիրոյ ան-
հունութիւնը : Անոր նմանիլ այսինքն
բոլոր աստուածային ստորոգելեաց
մէջ յառաջանալ միշտ : Անհունին
բարձրանալ : Ս. Գրոց յայտնած բոլոր
վարդապետութեանց կեդրոնն ու
կեանքը կը նկատէի զայն , յաւիտե-
նականութեան եւ անմահութեան
միակ նշանակութիւնն այս դադա-
փարին մէջ կը գտնէի : Առանց այս
գաղափարին ամեն բան դատարկ կը
համարէի ու աննշանակ : Երկնից վրայ
ունեցած գաղափարս նոյնացած էր
զԱստուած տեսնելու գաղափարիս
հետ : Այս խորհուրդը բոլորովին
յափշտակած էր զիս , նա կը լեցնէր
առանձնութեան ժամերս , հոգիս այս
խորհուրդին թեւերով կը թռչէր ,
անով երջանիկ կ'ըլլար :

Կը յիշեմ , կերակի իրիկուն մը «զԱս-
տուած տեսնել» բնաբանին վրայ քա-
րոզեցի : Մասնաւոր պատրաստու-
թիւն մը չունէի , բայց եւ ոչ մի քա-
րոզ այնքան ազդուութեամբ խօսած
եմ : Հոգիէս կը թռչէին այն խօս-
քերը , հրաւառ կայծեր էին անոնք :
Կ'ուզէի հրահալել բոլոր ունկնդիր-
ները , յափշտակել անոնց մտքերը
Քրիստոնէական կրօնին ամենէն վսեմ
պերճութեանցը , պարզել անոնց առ-
ջեւ քրիստոնէայ ըլլալու ամենէն
բարձր շարժառիթը : Ա՛հ , կը յիշեմ
խօսած ատենս ես ինքս փոխուեցայ ,

ներշնչուեցայ : Խօսիլ ու խօսիլ կ'ուզէի , գուրս թափել այս ներշնչումներս , զգացումներս քրտինքներու հետ այնքան յորդ կը ժայթքէին սրտէս : Երկնային ժամ , աշխարհէս փոխադրուած կ'զգայի ինքզինքս , հեռուն իմ առջեւ կը տեսնէի այս իտիալը չաղափաղ ու պայծառ , երկինք մ'էր այն երջանկաւէտ ու վեհաշուք : Եւ շանթեր տեղալ կ'ուզէի բոլոր այն անձանց վրայ որ դժոխքի սարսափէն , ապագայ տանջանաց վախէն դրգեալ քրիստոնեայ ըլլալ կը փափարին : Կրակէ արցունք թափել կ'ուզէի բոլոր այն խեղճ անձանց վրայ որ չեն տեսներ Քրիստոնէութեան երկնային գեղեցկութիւնը և մարդոց երեւեալու համար սոսկ կամ աշխարհային ստորին գիտումներով քրիստոնեայ ձեւանալ կ'ուզեն : Քրիստոնէութիւնը շատ անարգուած ու արհամարհուած կը տեսնէի այդպիսեաց կողմանէ և կ'ուզէի անոր ճշմարիտ մեծութիւնն ու փառքը ցոյցնել , բարձր ու վեհ ճշմարտութեանց հրապոյններովը դրաւել անոնց մտքեր :

Քրիստոնէական կրօնին ներկայած այս բարձր գաղափարականները իմ ձգտմանցս աւարկայն էին , իմ երջանկութիւնս կը կազմէին անոնք : Եթէ քրիստոնեայ ըլլալ զԱստուած տեսնելու փափարիլ և Անոր նմանելու ջանալ է , եթէ քրիստոնեայ ըլլալ Քրիստոնէութեան ներկայած գաղափարականներով ներշնչուիլ , անոնց վեհութիւնը զգալ և զանոնք մարմնացնելու աշխատիլ է , եթէ քրիստոնեայ ըլլալ , կ'ըսեմ , երկնային զգացումներով անանիլ , հրահարիլ ու բոցավառիլ է՝ բոլոր մարդկային թերութիւններով ,

բոլոր իմ երիտասարդական իղձերով ու երազներով հանգերձ քրիստոնեայ մը եղած եմ ու եմ : Աշխարհ ինչ կ'ըսէ թող ըսէ : Բոլոր սրտով , բոլոր խորհուրդներով ու ձգտումներով և բոլոր կեանքովս քրիստոնեայ եմ : Ոչինչ կրնայ զատել զիս անկէ : Այդ իտիալները հոգւոյս հետ , էութեանս հետ են չաղուած ու նոյնացած : Բնութեանս ու կենացս կեդրոնական մասը կը կազմեն , հոգեւոր կենացս արիւնն են անոնք , զիս կը կենդանացնեն : Ոչ մի ձեռք կրնայ խլել զանոնք սրտէս , այնքան միացած են ու արմատացած : Եթէ կարելի է հոգիս ու էութիւնս ոչնչացնել , յայնժամ այս իտիալներս ալ , կրօնական այս գաղափարներ ու ձգտումներ կրնան ոչնչանալ : Հոգւոյս հոգին են անոնք :

Սակայն այժմ կ'զգամ թէ ես ցարդ Քրիստոնէութիւնը լիովին հասկըցած չեմ եղեր : Անոր մի մասը , մի կողմը միայն տեսած եմ : Փրօֆ. Ուինզէլ Այսլեան լերանց փառքն ու գեղեցկութիւնը կը նկարագրէ իւր մէկ գրութեան մէջ : Մարդ կ'ապշի կը շփոթի թէ որո՞ւ վրայ զարմանայ , գրչի՞ն՝ թէ նկարագրած տեսարանին վրայ : « Արեգական նախարձակ ճառագայթները կը ցանուին ձիւնապակ գագաթներուն վրայ , չլացողիչ պայծառութիւն մը կը ցոլանայ սպիտակ ձեանց տարածութենէն և լուսոյ ցոլքեր ոսկի փունջերու նման կը խառնուին սպիտակ շուշաններու հետ : Հոս գոյնզգոյն ծիածաններ փառաց պսակներու նման կը թագազարդեն կատարները , անդին արշալուսային շողեր գիշերային ստուեր-

ներու հետ կը գրկընդխառնին : Հոս երկնազարդ գալորչիներ վեր կը բարձրանան ոլորտապտոյտ , անդին սառնեղէն վտակներ փառաց տաճարին սեմերէն վար կը հոսին քաղցրակարկաչ : Ամեն վայրկեան կը փոխուի տեսարանը . վեհութեան ու գեղեցկութեան մշտափոփոխ պատկեր մ'է այն : Դիտէ՛ զայն տարբեր կէտերէ , տարբեր դիրքերէ և ահա՛ տարբեր վեհմութիւն , տարբեր գեղեցկութիւն : Հոն հոգին նիւթ չտեսներ , այլ նոյն ինքն Մեծալայելութեան ոգին յարափոփոխ : Այս տեսարանին առջեւ» , կ'ըսէ նա , «խօսք չգտայ զգացումներս բացատրելու բաւական , Աքանչելի՛ դուչեցի միայն և անդիմադրելի ազդեցութեան մը տակ ծնրադիր երկրպագեցի վեհութեանց այն իսիալին առջեւ :»

Քրիստոնէական Կրօնը Ալպեան լեռանց կատարներէն շատ աւելի բարձր է ու վսեմ , անհունութիւնը կը պատռէ նա և յաւիտենականութեան մէջ կը թաղուի : Աստուած է անոր վրայ փայլող Արեգակը , երկնային փառաց պատկներով թագազարդուած է այն և կենաց վտակներ կը հոսին անոր կողերէն : Մահկանացու աչքեր չեն կարող անոր կատարները տեսնել , չեն կարող անոր մեծափառութեան անհունութիւնը ըմբռնել : Քրիստոնէական Կրօնն ալ տարբեր դիրքերէ , կենաց տարբեր վիճակներէ ու պայմաններէ դիտուելով վեհմութեան , պերճութեան ու գեղեցկութեան տարբեր տեսարաններ կը ներկայացնէ : Զայն տեսնելու համար կենաց ամեն վիճակներուն ենթարկուելու է : Դիտէ՛ զայն յաջողութեան

ու երջանկութեան պայծառ օրերուդ մէջ , դիտէ՛ վշտացդ մութ գիշերուան մէջ , դիտէ՛ երբ հիւանդ , սգաւոր կամ յուսահատ ես , դիտէ՛ ժպիտներուդ կամ արցունքներուդ մէջէն , դիտէ՛ միշտ , ահ , քրիստոնէութեան տարբեր տարբեր գեղեցկութիւնները պիտի տեսնես , տարբեր տարբեր վեհափառութեանց առջեւ պիտի զնայլիս ու տարբեր քաղցրութիւններ ճաշակես : Կ'արժէ կենաց հազարաւոր վիճակներուն ենթարկուիլ , կ'արժէ վշտակիլ ու տառապիլ , աշարղուիլ ու արհամարհուիլ , կ'արժէ , այո՛ , լքեալ ու անօգնական մնալ սոսկ Քրիստոնէական Կրօնը տեսնելու համար : Թող դիտնականը անոր ընծայած վսեմ ճշմարտութեանց առջեւ պատկառի ու խոնարհի , թող փիլիսոփայն անոր խորհրդոց անհունութեանը առջեւ ապշի ու երկրպագէ , թող բանաստեղծը անոր երկնային զգացմանց առջեւ թրթռայ ու երգէ . բայց , ահ . վշտացեալը միայն կրնայ տեսնել թէ միտթարանաց ի՞նչ ուրիշ մ'է այն լայնարձակ :

Քրիստոնէութեան ամենէն լռին բայց քաղցր ձայները վշտաց գիշերներու մէջ կը լսուին : Ի՞նչ անոյշ են մութ գիշերուան մը լռութեան մէջ բարձրացող երգերը : Թող լռեն աշխարհի ժխորն ու շփոթ , թող մթադնին աշխարհային ամեն փառք ու պերճանք , թող ցրտանան բարեկամք , թող ծածկուի ամեն երկրային հրապոյր և հոգին առանձին մնայ մթութեան ու լռութեան մէջ . ահա՛ յայնժամ վշտաց այդ մութ կուրծքէն կը բարձրանայ Քրիստոնէութեան շատ անոյշ , ողորելչ ձայնը : Յայնժամ

այդ խաւարին մէջէն երկինքը կը բացուի հոգւոյն առջեւ, սիրտնանայ ու փառաց աշխարհ դիմական : Եւ հոգին, աշխարհէ զատուած հոգին, կը թռչի երանութեանց այդ բնագաւառներու մէջ և անոյշ անոյշ արցունքներ վար կը հոսին իր աչերէն : Դառնութեան արցունքը չեն անոնք, երկինքէն հասող նեկտարներ են քաղցրահամ, հոգին կը զուարթացնեն : Ս. Գրքը կըսէ թէ Սաեփաննոս իւր քարկոծման պահուն երկինքը բացուած տեսաւ : Առանց դժուարութեան կը հաւատամ այս իրողութեան : Տրաշք մը չէ այն, չտեսնելը Տրաշք մը պիտի ըլլար :

Կրնամ հոս զանց առնել Սաղմոսներուն իմ վրաս դործած քաղցր տալաւորութիւնները յիշատակել : Հովիւ Դաւթին, այդ բանաստեղծ մարգարէին Սաղմոսները ի՞նչ անոյշ են ու քաղցր, երկնային մանանայ են վշտացելոյն : Ի՞նչ սիրտ մ'ունի եղեր նա . աշխարհի բոլոր ցաւերն ու կրակիծները զգացեր ու իւր գրչէն, ո՛չ, իւր սրտէն թափեր է Սաղմոսներուն մէջ : Աշխարհի բոլոր բանաստեղծներէն բարձր է նա, զի սրտի բանաստեղծն է : Հոն, իւր հոգեբուղիս Սաղմոսներուն մէջ, ամեն սիրտ իւր վէրքերը կը տեսնէ և իւր հեծեծմանց արձագանգը կը լսէ : Ի՞նչ մեծ սիրտ, աշխարհի բոլոր սրտերը իւր մէջ ամփոփած, անոնց բոլոր արցունքներն ու դառնութիւնները հոն է ժողոված : Եւ երբ իւր սրտին քաղցրութեամբը, իւր երկնային զգացումներովը բաղադրած դուրս կը թափէ զայն հոգեգրաւ Սաղմոսներու մէջ ծրարած, ի՞նչ երկնա-

յին նեկտար են անուշահամ : Վերաւոր հոգին կը սիրէ ըմպել զայնա ու արբենալ : Սիրտ երկնազգեցիկ, ուր ամեն թոյն՝ մեղրի, ամեն վիշտ՝ հեշտութեան և ամեն արցունք ժպտի կը փոխուի :

Մարդու մը հոգին տեսնելու համար անոր նման ըլլալու է : Շատեր Միլթըն ու Շէքսպիր կը կարդան, հասկանալ կը կարծեն, ո՛չ կը սխալին : Միլթընի ու Շէքսպիրի բանաստեղծութիւններն լիովին հասկնալու և զգալու համար, Միլթըն ու Շէքսպիր ըլլալ պէտք է : Ես Դաւթի Սաղմոսները կարդացած էի, անոր քնարը դիմած էր զիս : Բայց այժմ կը տեսնեմ թէ Դաւթը իմ տեսած Դաւթի չէ եղեր, իւր զգացմանց մակերեսը միայն տեսած էի, ի՞նչ խոր ովկիան մ'է եղեր նա : Ո՞վ գիտէ, դեռ ինձ անտեսանելի խորհրդոց ու զգացմանց ի՞նչ անհունութիւններ ծրարուած կան այդ փոքրիկ Սաղմոսներուն մէջ : Եթէ Սաղմոսները պակաս ըլլային Ս. Գրքէն, թերի պիտի համարէի զայն :

Խեղճ մարդկութիւն, կը կարծէ թէ շատ բան կը տեսնէ, շատ բան գիտէ : Մանուկը զաշխարհ տեսնել կը կարծէ, դպրոցականը իւր ուսած մի քանի նախնական ծանօթութեանց պաշարովը կը փքանայ, գիտնականը տիեզերաց օրէնքները բացատրելու կ'ենէ և աստուածաբանը Ս. Գրոց գաղանխքները կը մեկնէ : Ամեն ալ բան մը գիտնալ կը կարծեն : Ո՛չ, մենք ոչինչ կը տեսնենք, ոչինչ կը հասկնանք և ոչինչ գիտենք : Անձանօթը, անհուն Անձանօթը չըրպալատած է զմեզ ամեն կողմէ : Մեր տե-

սած աշխարհը, մեր տեսած գեղեցկութիւններն ու օրէնքներ, մեր տեսած պերճութիւններն ու վեհափառութիւն ոչինչ են իրականին նկատմամբ: Ամենէն չնչին առարկային, դէպքին, օրինաց ու գեղեցկութեան մակերեսը միայն կը տեսնենք, այդ մակերեսին տակ անհունութիւն մը ծածկուած է և մահկանացու աչիր չեն կրնար թափանցել անոր: Աշխարհ, կեանք և Ս. Գիրք անծանօթ անհունութիւններ են հունաւոր մարդուն համար, անոնց երեսէն ճառագայթող նմոյշները միայն կրնանք տեսնել: Աստուած մը, անմատչելի, անըմբռնելի և անհուն էակ մը ծածկուած է այդ շողջողուն վարագոյրներու ետեւ: Տեսիլք մ'են անոնք հրապուրիչ, իրականը անոնց ետեւն է: Մեր հոգին տպագայ յաւիտեանականութեան մէջ պիտի պատուէ այդ վարագոյրները ու յառաջանայ անհունութեան մէջ, աւելի և աւելի պայծառ պիտի տեսնէ զԱստուած, վասնզի Անոր պիտի նմանի: Բայց միշտ Անհունը պիտի փայլի իւր առջեւ, միշտ անհուն Անծանօթին առջեւ պիտի խոնարհի ու երկրպագէ:

Քրիստոնէութեան ընծայած այս բարձր խաղաղ միշտ կը փայլի աչքերուս առջեւ ու մագնիսի մը նման կը քաշէ զիս: Քրիստոնէութիւն, աղբիւր բարձրագոյն գաղափարաց, սփոփիչ հրեշտակ տառապելոյն ու զրկեալին, երկնային Մուսայ բանաստեղծութեան, դո՛ւն անմահութեան, հայելի՛ Աստուծոյ: Վերցնուր Քրիստոնէութիւնը աշխարհէս, և անոր հետ միասին պիտի մարի ամեն յոյս ու լոյս, պիտի ջնջուի կենաց

նշանակութիւնը, պիտի խաւարի աշխարհ: Վերցնուր Քրիստոնէական Կրօնը, ո՞վ պիտի սրբէ յայնժամ մեր աչքերուն արցունքը, ո՞վ պիտի ներշնչէ մեզ, ո՞վ պիտի վերացնէ հոգին, ո՞վ պիտի մեկնէ տիեզերաց նշանակութիւնը և ո՞վ գերեզմանի մահաօտարսու եզերաց վրայ կանգնած պիտի ցուցնէ մեզ անմահութիւն, երկինք ու Աստուած: Վերցնուր Քրիստոնէական Կրօնը, և անոր հետ միասին վերցուցած պիտի ըլլաս նաեւ առաքինութիւն ու սրբութիւն, սէր և խաղաղութիւն: Քրիստոնէութիւնը մարդկութեան կեանքն է ու հոգին, եթէ երբեք պիտի վերցուի այն աշխարհէս, նախ մարդկութիւնը վերցուելու է:

Փայլէ, փայլէ, ո՞վ Քրիստոնէութիւն, արեգակ երկնափայլ: Յանէ շողերդ մութ աշխարհիս վրայ, լոյս տուր խաւար հոգիներու և տաքցուր սառ սրտեր: Յանէ օրհնութիւններդ, սէր ու երջանկութիւն ծաղկեցուր, առաքինութեան ու սրբութեան բոյրեր թող ծուալին աշխարհի վրայ: Փայլէ, փսեմ պաշտօնդ է այդ, Աստուած է քու լոյսդ ու փառք:

Մ. Խ. ՄԻՆԱՍԵԱՆ

Ջուրին վրայ ձգուած հացը կրնայ անոր յատակը երթալ, բայց կանուխ կամ ուշ պիտի ելլէ ջուրին երեսը:

Ամենուն բարիք չենք կրնար ընել, բայց կրնանք ամենուն համար բարեացակամ ըլլալ:

ՄՏԵՐՄԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԱՆԻ

ԱՌ ՕՐ. ԼՈՒՍԱՐՓԻ

Ազնիւդ իմ,

Անհուն բերկրութեամբ և շնորհա-
կալութեամբ կարգացի այն սիրա-
զեղուն նամակն զոր հաճած էիք գրել
ինձ ի պատասխան Յանչափս ուրախեմ
որ գէթ ի հեռուստ ձեր հետ մտեր-
մական թղթակցութիւններ ընելու
պատիւն կ'ունենամ։ Ինձ ցոյց տուած
այդ սիրագորով համակրութիւն-
նիդ զձեզ աւելի՛ յարելի աւելի՛
փարելի՛ և աւելի՛ պաշտելի կացոյց
ինձի։

Չեմ կարող ստորագրել այն բեր-
կրութիւնը որով համակուեցայ երբ
կարգացի նամակնուդ մէջ Տիկ. Հի-
մէնսի կենսագրութիւնը զոր ի գիր
առած էիք այնքան սահուն և սիրուն
կերպով։ Արդարեւ Տիկ. Հիմէնս՝ իբ-
րեւ զգայուն բանահիւս և գրագի-
տուհի՝ կրնայ իբրեւ իսէյալ նկատ-
ուիլ մեր՝ հայուհիներուս կողմանէ։
Սակայն կայ մի քան զամենայն կա-
րեւոր սկզբունք զոր մենք դպրոցա-
կաններս պարտինք ընդգրկել և յար-
գել։ Այն է ընթերցասիրութիւնը։
Առանց որոյ մեզի համար աննշանակ
բաներ են Տիկ. Հիմէնսի և անոր
նման բանիբուն խորհողներու իմա-
ցական և մտաւորական արտադրու-
թիւնները։

Կան շատ մը շրջանաւարտուհիներ,
մանաւանդ իմ վարժարանի ընկե-
րուհիներէս քաջ կը ճանչնամ այն-
պիսիներ որոնք ընթերցասիրութիւնը
և ինքնակրթութիւնը (Self Education)
առ ոչինչ կը գրեն, և հետեւաբար
բնական բերմամբ ի մոռացոնս կը

մատնեն այն դոյզն ծանօթութիւն-
ներն ու հմտութիւնները զորս սաա-
յած էին իրենց վարժարանական ըն-
թացքին մէջ։

Ընթերցասիրութիւնը և ինքնա-
զարգացումը, զորս իբրեւ առաջին
պայման յառաջդիմութեան շեշտել
կ'ուզեմ, դժբաղդաբար յաճախ ան-
տես կ'առնուին մեզանից։

Յաւալին այն է որ հայուհիներէն
խիստ շատերը ընթերցասիրութիւնը
չարաչար կը գործածեն։ Ինչպէս որ
բազմաց ակներեւ է, աշխարհի մէջ
ամէն բան ըստ պարագային թէ՛
զնասակար է և թէ՛ օգտամատոյց։
Ասիկա անփոփոխ իրողութիւն մ'է։

Մենէ շատեր վէպ կարդալու հա-
մար անհուն տենչ մը և աննուաճելի
փափաք մը կը տածեն։ Հայերէնի
թարգմանեալ վէպեր, ի բաց առեալ
փոքրամասնութիւնը, դժբաղդաբար
ազդակներ են բարոյականի անկման
և կործանման։

Սիրելիդ իմ Լուսարփի, գիտեմ,
քաջ գիտեմ թէ հիմա վէպերը բամ-
բասանքի առարկայ ընելու համար
ինձի դէմ պիտ' լիտանաք և թերեւս
ոխ ալ պիտ' պահեք։ Բանզի վէպե-
րու ջատագով սիրահարն էք, սա-
կայն հագս չէ՛, որովհետեւ ճմարտու-
թիւնը կը խօսիմ և անոր անվհեր
կուսակիցն եմ, չպիտի քաշուիմ ձեզ-
նէ, սիրելիս . . . :

Ես անձամբ վէպ կարդալու հա-
կառակ չեմ։ Կան վէպեր զոր օրինակ
«Թշուառներ», Իվանոէ և Չարլս Տի-
քինի ու Վօլթըր Աքօթի վիպական
հրաշակերտները զորս չկարգալ ար-
դէն ըստ բաւականին մեծ սխալ մ'է
ուսեալ դասակարգին համար։ Կան

վէպեր ալ, մանաւանդ թերթօններ որոնք մի միայն թերթերու մէջ պարապ տեղեր լեցունելու կամ մրոտելու պաշտօնն ունին, պարզապէս բարոյականի և նկարագրի խանգարման պատճառ կը լինին:

Շատ ուրախ եմ որ վերջերս ի բոլոր սրտէ յարած էք անգլիական գրականութեան: Մենք որ վսեմատենչ գաղափարներով և մաքրափայլ զգացումներով առգորուիլ կ'ուզենք, պարտինք յարիլ ու փարիլ անգլիական գրականութեան, որուն մէջ տեղի չունի ինչ որ ստորին է և ինչ որ անբարոյական է: Այն՝ ազնուացուցիչ և բարձրացուցիչ տարրերով կը շողայ պերճափայլ: Անոր գուսաներգութիւնները, քնարերգութիւնները և անհունաթուիչ տաղերը իրեն քաղցրաբուրեան փթիթներ զգըլ խիչ անուշութեամբ կը բուրեն համայն գրականութեանց ծաղկեհիւս բուրաստանին մէջ:

Վասն որոյ մենք հայուհիներս առաւել քան երբեք պարտինք յարիլ ու փարիլ անգլիական գրականութեան:

Մենէ շատերուն համար գաղիական գրականութիւնը պաշտելի ու տարփելի գարձած է: Եւ հաւատարմ թէ այդ գրականութեան սիրարկունները կամ խնկարկունները անգլալապէս թունաւոր շիթեր պիտի կաթկթեցնեն իրենց մշտագարուն եղանակնուն մէջ: Քանզի անոնք տակաւ առ տակաւ ի կորուստ պիտի մասնեն իրենց կրօնիք և պիտի ընդգրկեն յուսեցողութիւնը... Անոնք... .

Այո, յուսեցողութիւնն ու իրապաշտական փիլիսոփայութիւնը է որ

նախապէս պիտի համակէ այդ օրինակ ընթերցասէր պարմանուհոյ մը գիւրաթեք միտքն ու էութիւնը:

Ի՞նչ սոսկալի է, սիրելիք իմ Լուսարփի, որ մարդս յուսեցողական անել բաւղին մէջ ուղեկորոյս՝ սերտեանէ ինչ որ սպիտակափայլ կը շողայ, եթերեան մարմնոց և լուսակեդրոններուն խորհրդալից ներդաշնակութեան հանդէպ անտարբեր մնայ: Այո, ի՞նչ ցաւալի միանգամայն սարսափելի է որ մարդս յուսեցողական գաղափարներով և զգացումներով առգորեալ՝ անզգայ մնայ բնութեան հրաշազան գեղեցկութեանց առջեւ և միայն սեւերուն սեւեռէ իւր սեւեռուն աչերը: Մեղք որ անոնք տիեզերքի այսքան համաշափ և զուգադրեալ պատկերներուն ի տես չեն վերանար առ առաջին Պատճառն համայնից:

Յուսեցողներն՝ զովասփիւռ զեփռան քաղցրիկ փափսուքին՝ փափկագաշնակ վտակին քնէած միմունջին՝ և քաղցրալեզու սոխակին սրտազուարճ գեղեցիկին մէջէն լսել կը կարծեն ոս զարհուրելի նախագասութիւնը թէ «Կեանքը ապրիլը չարժէր»:

Հոգւոյ անմահութիւնը և ապագայ երջանկութիւնը, որոց հաւատալով մենք իմացական էակներս կենդանիներէ կը տարբերինք, աննշանակ բաներ են քէսիւնիսդի մը համար:

Ահաւասիկ կը տեսնենք որ ընթերցասիրութիւնը քանի՜ քանի՜ բազմափափկեցնուի ունի յինքեան: Ուստի ոչ թէ այն՝ որ շատ կ'ընթեռնուայ այլ այն՝ որ օգտակար և ազնուացուցիչ ընթերցմամբ կը պարապի,

քան զսամենեանսն ուսեալ կը համարուի :

Այս անգամ այլապի միայն : Կը համարուե՞մ զձեզ սրտադին : Մնայք բարեաւ . . . :

ՍԻՐԱՆՈՅԵ

ՍԻՐՈՂ ՍՐՏԵՐՈՒՆ

Մութ գիշեր մըն էր . բուքն՝ իր խօրական ու մանուածապատ վազքով՝ սանձարձակ կը տիրապետէր մերկ և անշուք բնութեան , պատուհանին փեղկերուն նեղ ճեղքերէն տխուր բզզիւններով ներս կը խուժէին սպիտակ հատիկներն , և վայրկենապէս կը հալէին կը ցնդէին աննշան , թէև սենեակիս բարեխառնութիւնը շատ տարբեր չէր դուրսինէն :

Միայնակ ու տխուր , վառարանիս քով նստած , վառարանիս՝ որ ալ չէր ճարճատէր , ալ լռած ու պալած , կը խորհէի թէ արդեօք ո՞րն էր յաղթական , ցոլորը թէ տաքն , ատելութիւնը թէ սէրը . . . : Պղպլուն պատրոյզն՝ իր վերջին աղօտ բոցիկն ալ արձակելով՝ մեռաւ լռիկ ու հեզիկ :

Յոգնած , մնած ու թմրած՝ հազիւ թէ մրափեր էի , սենեկիս դրան մեղմիւ բացուելովն օդի պաղ հոսանք մը մտնողդ դէմքս . արթնցայ , ակնախտիդ լուսով մը ողողած էր սենեակս , շաղկապ , գրեթէ կուրցած աչերս չփեցի ու չփեցի , կրկին չփեցի . ո՛չ չէի կրնար հաւատալ տեսածիս . իրականութիւն չէր , ո՛չ երազ , ո՛չ երեւակայութիւն , ո՛չ ալ ցնորք . չէի կրնար ըմբռնել , հասկնալ , որոշել : Լուսաթափտ դէմքով , լուսանիւթ մարմնով ու ձիւնաթոյր թեւերով անծանօթ զուարթուն

մը կը կանգնէր քովս : Ա՛լ մութ չէր սենեակս , ո՛չ ալ պաղ . ալ չէի մտեր սիրտս ալ հանդարտած էր : Նայեցայ հոգեղմայլ անոր դէմքին լուսափայլ լուռ էր — չէր խօսէր . բայց անթարթ ակնարկներն , հանդարտ ու հմայուն կերպարանքն ըսել կ'ուզէին կարծես ինձի , « օ՛ն , շուտ ըրէ՛ , ըսէ՛ , ցոյց տուր ինչ որ ունիս , ինչ որ կը զգաս , վանդի չեմ կրնար երկար ատեն մնալ . սուղ են վայրկենները » :

Նախ սկսայ ցուցնել իմ տխուր սենեակս , պարապ դարանս , դատարկ քսակս , խեղճ ու կրակ հանդերձս , անկեղծ ու պարզ դէմքս , վայրահակ կերպարանքս , և ծանծաղ միտքս , անխելք ուղեղս :

Խնդաց . կարծես թէ այս ամենն երբեք իր հոգը չէր . դեռ կը սպասէր ուրիշ բաներ տեսնելու :

Ուստի , իր հետաքրքրութիւնը գոհացնելու համար , իմ սիրտս բացի անոր , սիրտս , ուր , « Ես » ը , և « Ես » ը միայն կը տիրէր հոն , անողոր , ամբարտաւան :

Մարեցաւ իր ժպտը , մութ ամպ մը անցաւ իր լուսափայլ ճակտէն , ու տրտմեցաւ իր դէմքը . . . Եւ սակայն իր աչերուն մէջ կը վառէր Յոյսը . . . դեռ կը մնար քովս , դեռ ամեն ինչ չէր տեսած : Յայնժամ , Պարկեշտութիւնն , իմ միակ առաքինութիւնս , հծծեց ինձի մեղմիւ թէ՛ ամեն բան ցոյց տուած չէի անոր . իսկոյն բացի , մերկացայ հոգիս , դրի անոր առջև , թախանձանքով խնդրեցի որ հաճի նայիլ այն Հրէյին , վառասիրութեան Դէւին , որ կը գրաւէր զայն , կը տիրէր անոր հիմա — թէև ժամանակի մը համար — : Անմիջապէս Յոյսը ,

Թողլով իմ հրեշտակիս աչերը, Թռաւ, գնաց... , իր սպիտակ թեւերը կախած, գնաց, կորսուեցաւ մութ գիշերին մէջ...

Սուր ճիւղով մը արթնցայ. սիրտս ուժգին կը բաբախէր. աչերս կարմիր էին և ուռած... քանզի Սէրն էր անի՝ զոր մերժած էի ինծմէ, Սէրը, գեղեցիկ, յաւիտենական, անմահ Սէրը, ճշմարիտ Սէրն, որ, ոչ ցուրտէն, ոչ քաղցէն, ոչ կարօտութենէն, ոչ թշուառութենէն, ոչ երեւոյթի ու դէմքի տգեղութենէն, ոչ խելքի պակասութենէն, ոչ հանճարի չգոյութենէն կը վախնայ, կը խրաչի, կ'ուժանայ, կը փախչի... որ, մինչև իսկ «Ես» ը կրնայ վռնտել իր գահէն՝ զոր մարդկային սրտին մէջ է դրած վաղուց ի վեր։ Բայց մէկդի կը դառնայ, կը հեռանայ ու կը փախչի անզոր ու ապիկար հոգիէ մը՝ որուն կ'իջիւէ բացարձակ տիրապետութեամբ՝ մարդոց մէջ անուն, համբաւ, փառք ու պատիւ ունենալու բուռն փափաք մը, և ոսկիի անյազ տենչ մը։

ՍՏՈՒԵՐ

ԳՈՐԾԱՐԱՆՔ ՁԱՅՆԻ ԵՒ ՋԵՐՄՈՒԹԵԱՆ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՄԱՐՄՆՈՑ

Ձայնին գործարանները շնչառութեան համար գործածուած մասանց հետ անյապէս սերտիւ միացած են, որ գրեթէ նոյն են։ Ասոնք շնչափողին վերի ծայրը գրուած են անյապէս որ արտաշնչութեան համար հարկաւոր եղած օդին հոսանքը անոնց մէջէն կանցնի։

Եթէ մատերնիս ճիշդ կը գտնուս

ներքեւը դպցունելու ըլլանք, պիտի գտնենք մեր շնչափողին վերի ծայրի աճառեայ օղակը, ցցուածք մը, որ սակաւ ինչ եռանկեան ձև ունի։ Ասիկայ կարծր նիւթոյ խել մը մասերէ շինուած և սքանչելի կերպով մէկտեղ հիւսուած ըլլալով խոռոչաւոր մարմնոյ մը երեւոյթն ունի, և ձայն յառաջ բերող լարերուն ծածկոյթն է։ Այս լարեր թուով չորս հատ են և ճայնաճաճ շարքեր կանուանին, որք նուագարանի լարերու նման մէկ կողմէն միւսը անցած են, և օդին ասոնց վրայ բաղխելովն է որ ձայն կը հանենք։ Այս լարերուն հետ կապակցեալ բազում մկանունք կան, որք կրնան զանոնք պնդել կամ թուլացընել, որպէս զի տարբեր ձայներ յառաջ գան ըստ մեր կամաց։

Լեզու, չրթունք, ծնօտք և քիմք կօզնեն լարերէն յառաջ եկած ձայները եղանակաւորելու և ձեւի բերելու։ Այս միջոցներով է որ կը խօսինք կամ միտքերնիս ու խորհուրդներնիս բառերով կը հասկցնենք իրարու։ Խելքը կամ միտքը՝ զոր բարեշնորհ Սրարիչը պարգեւեր է մեզ, անով կը կարողանանք ամեն գաղափարներնիս և մեր խորհրդոց ու զգացմանց զանազանութիւնները նոյնպէս տարբեր արտասանութիւններով ուղղել ու արտաբերել։ Ուրիշ կենդանիք ալ ձայն ունին թէև մեզ նման, բայց խելաց կամ հանճարոյ պակասութենէն ձայնով ամենապարզ կարօտութիւննին և եթէ կրնան յայտնել։

Սաստիկ պաղ առած ատեննիս երբոր ձայնի գործարանները բոլորքում ունենալով կուռին, ձայներնիս կերկրեալ և անորոշ կեղծ և եթէ ա-

նոնք այնքան ուռին որ սովորական գործողութիւննին արգիլուի, յայնժամ ձայներնիս կը մարի և կ'սկսինք կերկրեալ ձայնով խօսիլ:

Գալով մարմնոց ջերմութեանը՝ ասիկայ ևս հիանալի պարագայ մ'է: Սա՛ կենդանական ջերմութիւնն կանուանի, և արտաշնութեանէն կախեալ է: Այս ջերմութեամբն է որ գրեթէ նոյն բարեխառնութիւնը կունենամք միշտ՝ մեզ պատող կլիման ինչ որ ալ ըլլայ:

Եթէ հանքային կամ բուսական մարմինները քննելու ըլլանք, միշտ պիտի գտնենք որ զանոնք պատող օդին ջերմութեանը համեմատութեամբը ջերմ կամ պաղ են. քանի որ մեր մարմինը ջերմաչափական 36° աստիճանը կանոն բռնելով՝ երեք կամ չորս աստիճանէն աւելի երբեք չզանազանիր. և այս նոյն է մեզ շրջապատող մթնոլորտը թէ սառուցման աստիճանէն անդին պաղ ըլլայ, թէ ջուրը եռացունելու աստիճանին հաւասար ջերմ:

Արդ՝ ասիկայ յոյժ նշանաւոր իրողութիւն մ'է, և կը ցուցնէ թէ ինչպէս հիանալի կազմուածք մը ունի մարդս որով դէմ կը դնէ տաքէն պաղի փոփոխութեանց ազդեցութեանը որ ուրիշ կերպով մահառիթ պիտի ըլլար կամ շատ կենդանեաց նման մասնաւոր կլիմայի մը մէջ պիտի գոցուէինք: Ինքզինքնիս տարբեր տեսակ հանգերձներով եղանակին յարմարցնելու և ամեն տեսակ կերակուրով ապրելու կարողութեանը հետ ի միասին մարմիննուս միօրինակ ջերմութիւնն է որ կը կարողացնէ մեզ աշխարհի ամեն կողմը ապրելու:

ԱԽՏԱԲԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷԿ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Հիւանդութեանց մէջ յաճախ այնպիսի տարօրինակ դէպքեր տեղի կունենան, որ ամենէն ճարտար և փորձառու բժիշկներ իսկ չեն կրնար մեկնել: Հիւանդ մը երկար ատեն բժշկական կանոնաւոր դարմանի ներքեւ չ'կրնալ բժշկուելէն ետք, մէկ անակնկալ միջոցով մը յանկարծ կը բժշկուի որ հարկաւ գաղտնիք մըն է, զոր ցարդ արհեստը յաջողած չէ լուսաբանել:

Շատ անգամ հնացեալ ախտեր յանկարծապէս բժշկուած են, սոսկ մտաւորական գրգռմամբ մը կամ սարսափով: «Դարփին մը» կրսէ Դադիական թերթ մը, «որ քանի մը տարիներէ ի վեր սրունքներուն մէջ յօդուածացաւ կամ մկանունքներու ախտ (լուծաթիզմ) ունենալով ոտքերը գրեթէ անգործածելի եղած էր, անգամ մը տունը գող կը մտնէ և բոլոր ունեցածը կը տանի: Երբ Էիւանդը այս եղելութիւնը կիմանայ, այնպէս տակն ու վրայ կըլլայ և կը յուզուի որ վրան տաքութիւն մը կը կոխէ, ուրով բոլոր մարմինէն գարշահոտ քրտինք մըն է կը պարպուի. ասոր վրայ սրունքներուն մէջ զօրութիւն կ'զգայ և անմիջապէս կ'սկսի քալել, և յորմէ հետէ բոլորովին աղէկցած է:»

Կեանքին գաղտնիքը այն չ'է որ մարդ ընէ ինչ որ կուզէ ընել, այլ ջանալն է սիրելու ինչ որ հարկադրեալ է ընել, և կը վարժուի սիրել զայն ատեն մը ետքը:

ԱԿՌԱՆԵՐ

Ասոնք թէ բաղադրութեամբ, թէ անդեամբ և թէ աճմամբ՝ մարմնոյ ուրիշ ոսկորներէն կը տարբերին : Ակուանները կեանքին այլ և այլ եղանակներուն մէջ թուով կը զանազանին, և անոնման ուրիշ ոսկերց մթնոլորտային օդոյ և օտար նիւթերու անմիջական ազդեցութեանցը ենթակայ են : Ընդհանրապէս մարմնոյ ուրիշ ոսկորներն՝ կոտորում մը պատահելէն ետք դարձեալ կը միանան, բայց ակուայ մը կոտորելէն յետոյ թէպէտ անհնար կարծուած է իր մասին հետնորէն միանալ՝ բայց Ամերիկայի լրագրաց միոյն մէջ անգամ մը հետեւեալ դէպքը պատմուած էր որ քիչ հետաքրքրական չէ : Պրուքին քաղաքին մէջ մարդ մը իր բարեկամին հետ կռիւմարտութիւն ընելու պահան, երեսին հարուած մը գալով ակուային մէկը կը կոտորի : Ենթադրելով թէ այդֆնասը անբուժելի է, մարդը քանի մը օր զանցառութիւն կընէ և չերթար ատամնաբուժի, բայց իր բարեկամներուն ստիպելովը կերթայ Տօքթ. Մերիք անուն ատամնաբուժի մը կոտրած ակուային կտորն ալ հետը առնելով : Ատամնաբուժը կ'զգայ թէ դժուարին գործ մըն է, քանզի ակուան տեղը դնելն արդէն մեծ ճարտարութիւն պահանջելէն զատ, գործողութիւնը աւելի դժուարացած էր որովհետեւ մէկ երկու օր անցած էր դէպքը պատահելէն : Այսու ամենայնիւ կորոյէ գործին ձեռնարկել և ակուային կոտրած մասը որ գրեթէ ակուայի մը ամբողջ երեւցած մասն էր, զգուշութեամբ տեղը կը դնէ և մեծ

ճարտարութեամբ կը կապէ լինտին մէջ մնացած մասին : Եւ կը պատուիրէ մարդուն որ ժամանակ մը բնաւ չը խօսի ու միայն հեղուկ կերակուրներ ուտէ : Այսպէս ընելով՝ քիչ ժամանակ ետքը ակուային երկու մասերը իրարու կը միանան բոլորովին և մարդը առողջ ակուայի տէր կըլլայ ինչպէս էր դեռ չկոտրած : Յետոյ երբոր նոյն քաղաքին մէջ երեւելի ատամնաբուժից ակումբ մը ժողովեալ էր, Տօքթ. Մերիք յիշեալ մարդը կանչելով ներկայացուց ակումբին և ցոյց տուաւ, անոնք այնքան լաւ բուժուած գտան ակումբ, որ անկարող էին գտնել կոտրած տեղն ուր ըլլալը :

ՆՈՒՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆՔ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՑԻ

Ի ՊՐՈՒՍՍ.

	Դան.
Աբրահամ Տէր Աբրահամեան, Պօլիս	40
Բարեսէր ոմն	50
Մարտ. Գերմանեան	40
Մ. Գալայճեան	10
Ե. Նանէսեան	5
Գ. Ամիրաեան	20
Յ. Պալթաեան	5
Յ. Ս. Ֆրնտըգեան	40
Գ. Ոսկերիչեան	10
Կ. Խէլէմեան	10
Դ. Դիւրտողուեան	10
Յ. Փէհլիվանեան	10
Կ. Փապուճճեան	20
Կ. Հանէսեան	10
Խ. Հանէսեան	10
Մ. Տէր Յակոբեան	5
Ս. Սարլեան	10
Կ. Շէքէրճեան	10
Յ. Չօլաքեան	10
Յ. Օրագեան	20
Հաճի Քօսթի	40

Մուսթաֆա	10
Եսուվան	5
Նիքօլաքի	5
Լ. Բարսեղեան	20
Օր. Ա. Իշխանեան	20
Պատ. Ա. Մումճիատիս	5
Պաղտօեան եղբարք	5
Օ. Նազլեան	10
Ս. Տինկիլեան	
Յ- Տէր Դաւիթեան	20
Յ. Իսքէնտէրեան, Պաղտատ	108
Մ. Ժամկոչեան	20
Տօգ. Ս. Շէհիրլեան	40
Կ. Պոյաճեան	21
Ա. Բարահանեան	27
Բ. Օհանեան	20
Ս. Բումանեան	5
Դ. Հանէսեան	10
Գէորգ	20
Ա. Կարապետեան	5
Ն. Պաղտատարեան	20
Կ. Ս. Տէրվիշեան	20
Յ. Շիշմանեան	20
Բ. Սէթեան	20
Դ. Սարրաֆեան	20
Թէոսեան եղբարք	10
Թ. Տէրվիշեան	10
Փ. Տէր Յակոբեան	10
Յակ. Սահակեան, Խարբերդ	540
Թ. Տէմիրճեան	40
Դ. Սէրայտարեան, Սէօլէզ	10
Ռ. Ռափայէլեան	30
Կ. Մարավանդեան	20
Օր. Մ. Ռափայէլեան	10
Մ. Թիւսիզեան	10
Ն. Կուրտիքեան	5
Ի. Խաթէմեան	5
Յկ. Պատուրեան	40
Հաճի Մ. Տէր Նիկողոսեան	5
Մ. Պատուրեան	20
Յ. Պատուրեան	20
Ն. Ուշաքլեան	10
Դ. Պալթեան	10
Դ. Ընթիմեան	5

Հաստատութեանս 110 պատուարեալք իւրաքանչիւր նուիրատուի ի սրտէ շնորհակալութիւն կը մատուցանեն եւ հա-

մայն յարերարաց համար ամեն յօր կ'աղօթեն : Եւ աղօթից լսող Աստուածը անոնց ամեն պէտքերը կը լեցունէ բարերարաց նուէրներովը : Տարւոյս առաջին եռամսեային մէջ որբերն, ի բաց առեալ տկարութեան թեթեւ զէպքերէ, քաջառողջ էին. թրքախօք սկսած են հայերէն խօսիլ, եւ բոլորը կրթութեան ու դաստիարակութեան մէջ քայլ առ քայլ կը զարգանան : Աղօթենք որ Տէրը իր բազումները միշտ հովանի ընէ հաստատութեանս վրայ :

Գ. Պ.

Ապրիլ 1897

ԿԵԱՆՔ ՏԷՐ ՅԻՍՈՒՍԻ

ԸՍՏ ՉՈՐԻՑ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱՅ

ՊԱՏԱՆԻՐԱԶԱՐԴ

Գրեց

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Հասկնալի աշխարհաբարով մը տաղաչափուած այս մատենիկը, որ կը պարզէ Յիսուսի կեանքը Աւետարանի ոգիին համաձայն, իր բարոյալից յօրինուածով ամենէն մաքուր հաճոյքը կը պատճառէ ընթերցողին եւ իբր այդ ջերմապէս կը յանձնարարուի ամեն կարգի անհատի :

Գործը ձօնուած է Կ. Պոլսոյ նախորդ Պատրիարք Ամեն. Տ. Մատթէոս Սրբազան Հօր :

Դիմ գեղեցալ Յ դրուօ

ՄԱՅՐԻԿԻՆ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

ՏՈՔԹ Ա. Է. ՍԵԼԷ

Ազատ քարգմանութիւն ի գաղիբեհե

Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Նորածին մանկութեան նուիրուած ողջպահիկ կանոններու խտացում մ'է գըրքոյկս, որ իր սկիզբն ունի ձեռնհաս քրօնէի մը փայլուն վկայութիւնը չահեկան պարունակութեանն համար, ուր ի մէջ այլոց ըսուած է. «Անփորձ մայրիկի մը եւ անուս դայեակի մը համար անզուգական ընկեր մը, անհամեմատելի օգնական»

մը պիտի ըլլայ սա հատորիկը, իսկ բը-
ժիշկ եւ կամ կարող դայեակ չի գտնուած
տեղերուն համար՝ փրկող ձեռք մը պար-
զապէս :

ԴԻՆ զեղչեալ 2 դրոս

ԸՆԴԱՐՁԱԿ

Օ Ր Ա Յ Ո Յ Ց

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՈՐԲԱՆՈՅԻՆ

1897

ՔՈՒԱԿԱՆԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

Յօդիկեաց Գ. ՊԱՂՏԱՍԱՐԵԱՆ

Բայ ի համառօտ պարզ օրացոյցէ՝ կը
պարունակէ ընդարձակ յաւելուած մը,
ուր խառն դրուած են օգտակար գիտե-
լիքներ, զբօսուցիչ հատուածներ, ոտա-
նաւորներ, առածներ եւլն. եւլն. եւ հա-
կառակ այս ճոխ պարունակութեան՝ կը
ծախուի խիստ դիւրամատչելի գնով :

ԳԻՆ 50 ՓԱՐՍԵ

Այս երեք դործերու վաճառման հա-
սպթը Պրուսայի Արեւելեան Որբանոցին
յատկացուած է : Գթութեան այդ յարկն
ուր վերջին տնտեսական տագնապին պատ-
ճառաւ որբացած մանուկներ եւս ընդուն-
ուած են, արժանի է հանրային քաջալե-
րութեան :

Կեդրոնատեղին է ՊԱՂՏԱՆՅ ԳՐԱՏՈՒՆԸ,
Չագմադճըլար, Թիւ 20 :

Բարի նպատակներով հաստատուած ըն-
կերային կեանքը՝ մտաց բարգաւաճում
եւ սրտին բարոյական պարարտութիւն
կուտայ, եւ ինչ որ է անմշակ թողուած
երկրի մը վիճակը, նոյն է առանձնակեաց
մարդուն սիրտը, հոն միայն ձախ ու
դատասկ կրնայ բուսնիլ :

Ա. Զ. Գ. Ա. Յ. Ի. Ն

Ասպետ Աստուածատուր Զունդ, որ
Փետրուար 19ին Փարիզի մէջ վախճանած
ըլլալով՝ ի Կ. Պոլիս փոխադրուած էր՝ Նոր
Տումար Մարտ 28 ուրբաթ աւստրիական
հիւանդանոցին մէջ ըստ օրինի բժշկական
քննութեան ենթարկուելէ յետոյ յանձ-
նուեցաւ ի Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցի :
Հետեւեալ օրն որ էր Շաբաթ, յուղար-
կաւորութեան արարողութիւնը կատար-
ուեցաւ մեծ հանդիսիւ, որուն կը նախա-
գահէր Ամեն. Տէր Մաղաքիա Ս. Պատ-
րիարք Հայր : Յետ արարողութեան հան-
գուցելոյն մատինը մեծ թափօրով Շիշ-
լիի գերեզմանատունը տարուելով որ ի
Բերա, հոն ամփոփուեցաւ իւր վաղամե-
ռիկ Տիկնոջ դամբանին քով :

Հանգուցեալը ծնած էր Աւստրո-Հուն-
գարիոյ Սուչովա քաղաքը եւ իր կանուխ
հասակին Կ. Պոլսոյ մէջ վարած խոնարհ
վարժապետի մը զիրքէն ինքնօգնութեամբ
բարձրացած էր. Երկաթեայ. Թագի՝ Ֆը-
րանսուա Ժողէֆի Գ. կարգի՝ Մէճիտիյէ
Բ. կարգի եւ պարսկական Առիւծու եւ
Արեգական պատուանշանի հրամանատար
աստիճաններուն :

Հանգուցելոյն բարեօրրական ոգւոյն
վրայ կրնանք դադափար մ'ունենալ իւր
կտակածներէն, զոր ի ստորեւ որոտա-
սպած ենք Բիւզանդիոն օրաթերթէն :

«Հանգուցելոյն կտակին եւ հարստու-
թեան վրայ մեր ստացած տեղեկութեան
նայելով, ի կենդանութեան արդէն 60,000
ֆր. յատկացուցած էր Զունդեան Հաս-
տատութեան, որոյ տարեկան չահով Եւ-
րոպայի վարժարանները պիտի ղրկուին
ուշիմ, աղքատիկ, արժանաւոր հայ պա-
տանիներ, որք պիտի ընտրուին համա-
հաճ հաւանութեամբ Դեսպանատան եւ.
Պատրիարքարանի՝ Թրանսիլվանիոյ Հայ
գաղթականութեան եւ Թուրքիոյ Հայ
ագգայնոց մէջէն : Հանգուցելոյն շարժուն
հարստութենէն այս 60,000 ֆր.ին վրայ
կ'աւելնայ 20,000 ֆր. եւս : 20,000 ֆր.
եւս կը յատկացնէ մասնաւոր տրամա-

դրութեամբ, 2,500ն Ազգ. Հիւանդանոցին, 2500ը Սուշովայի հայ վարժարանին, 2,500ը Պէտլեքտէրէի Աւստրեան վարժարանին եւ 2,500ը Կ. Պոլսոյ Ֆրանց Եռնէֆ անուն յարեգործական հաստատութեան. 10,000 ֆր. ալ իր ազգական մի քանի տիկիններու կը թողու: Պէտլեքտէրէի տունը պիտի ծախուի եւ արդիւնքը պիտի Բարդուի Զուհեան Հաստատութեան վրայ, որ այսպէս պիտի ունենայ ընդ ամենայն 100,000 ֆր. դրամագլուխ. իսկ նոյն տան Վազֆի եկամուտը պիտի պատկանի Երուսաղէմի Վանքին: Իր դոյից եւ կարասեաց վաճառումն ալ կը գոցէ դեպքանատան յատուկ տուրքերն եւ Բարիդէ մինչեւ Պոլիս մարմնի փոխադրութեան եւ թաղման ծախքերը: Ինչպէս կ'երեւի, Զուհոյ մեծ հարուստ մը չէր. բայց ձեռքն այնքան բաց էր որ իր տասնպատկն ունեցողներու չափ հարուստ կը կարծուէր: Իր իսկ խոստովանութեամբ, Պոլիսէն մեկնած էր զգալով որ պիտի չկրնար տուիլ իրեն եղած զիմումներուն, եւ ունեցածն ի կենդանութեան տալով բարեգործութեան, բան պիտի չկրնար թողուլ Զուհեան հաստատութեան:»

—Կայս. Իրատէիին համաձայն ներման արժանացած հայ բանտարկեալներէ հինգն հինգշաբթի օր ըստ սովորութեան Պատրիարքարան զրկուեցան, եւ օրինական ձեւակերպութեանց կատարումէն յետոյ արձակուեցան:

—Ամեն. Ս. Պատրիարք Հայրը Շրջաբերական մը զրկելով գաւառային առաջնորդութեամբ, աւետեց Կայսերական ծանօթ Իրատէն վասն արձակման մնացեալ քաղաքական բանտարկելոց:

—Ուրիշ Շրջաբերականով մ'ալ, Ն. Ա. մեղապատուութիւն ծանօյց եւ բացատրեց Կայսերական Իրատէն սրուն համեմատ երկու տարի զինուորական տուրք պիտի չառնուի, որպէս արգէն հրատարակուած է պաշտօնապէս:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Կրետէի խնդիրը անցեալ ամսոյն մէջ յուսացուած վախճանին չ'յանգեցաւ եւ ապստամբաց— ընդդիմութիւնը հակառակ Մեծ Տէրութեանց խաղաղասիրական ջանքերուն դեռ կը շարունակուի, չարիքը օր քան զօր կ'աւելնայ, տեղ տեղ թըշնամական գործողութիւնք անպակաս են եւ արիւնայեղութիւններ ալ տեղի կուտենան անանկ որ խաղաղութեան եւ անգործութեան վերահաստատումը մօտակայ չերեւիր:

Կղզւոյն պաշարումը Մեծ Տէրութեանց ծովակալներու կողմէ կը շարունակուի, ուրակոծութիւնք ապստամբաց յարձակումներու վրայ տեղի կ'ունենան, բայց ապստամբներն իրենց յամառ փորձերէն ետ կենալու հակամիտութիւն մը չեն ցուցներ: Վասնոյ, որ Կրետէ գտնուող Հելլէն զօրաց հրամանատարութիւնը կը վարէ, վերջապէս զօրավարութեան առաջնորդութիւնը բարձրացուած է հիմա:

Հանեայէ հեռագրուած է թէ Մետրապօլիտ Տ. Նիստֆորոս խնդրագիր մը զրկած է Մեծ Տէրութեանց, որպէս զի ծովակալք այլ եւս ուումը չարձակեն ապստամբներուն վրայ:

Գալով Օսմ. Տէրութեան եւ Յունաստանի սահմանադրութիւններուն վրայ գումարեալ զօրքերու խնդրոյն՝ առնց խիստ զգուշութիւններ տրուած են երկու Տէրութեանց կողմանէ ալ որպէսզի աւերի չարուի պատերազմի սկզբնաւորութեան: Կ'ըսուի ալ թէ Հելլէն կառավարութիւնը փափաք յայտնած ըլլալով խնդիրն հաշտարար կերպով կարգադրել՝ Յունաստանի նաւահանգիստներուն պաշարումը որուն վրայ շատ կը խօսուի, պիտի յետաձգուի:

Լորտ Սալզպըրիի եւ Մ. Հանթթոյի տեսակցութեանց մէջ ի Բարիդ, ի մէջ այլոց Կրետական խնդրոյն համար ըսած են թէ երկու կառավարութիւնք չահալից պետութեանց համակերպութիւնը պիտի պահանջեն:

—Մր. Կլատտոյըն նամակով մը Կրետէի խնդրոյն վրայ, կարծիք յայտնած էր ըսելով թէ՝ «Տէրութեանց ներդաշնակութիւնը կը յիշեցնէ դարուս առաջին քառորդին մէջ երեւցած Սուրբ Զինակցութիւնն Ռուսիոյ, Աւստրիոյ եւ Բրուսիոյ. եւ թէ Քալքէ անգղ. դիւանագէտն ու Մէդէլսթրիս աւստրիացի դիւանագէտը գրեթէ յարութիւն առնելու վրայ են. Նաեւ կը յարէր թէ Տէրութեանց ներդաշնակութիւնը պէտք չէ անուանէ Կրետէի ապագայ վարիչը : »

Սղանաւարտ որ Սալզպըրիի բերանն է, կը պատասխանէ թէ՝ «Կրետացիք միթէ իրենց արժանիքով իրաւունք ստացան բացառիկ կազմակերպութեան : Ո՛չ ապաքէն Տէրութեանց մէկ շնորհն է այն. զի եթէ Տէրութիւնը գործը ստանձնած չըլլային՝ զօրքերը լմնցուցած էին ապըստամբութիւնը, եւ Վասուս չէր կրնար Կրետէի իրթալ, եթէ Օսմանեանք նոյն իսկ Յունաստանի սահմաններուն վրայ յարձակէին : Քանի որ այն մասնաւոր կազմակերպութիւնը Տէրութիւնը որոշեցին, Կրետէի առաջիկայ վարիչն եւս անոնք պէտք է որոշեն : » Յիշեալ լրագիրն այսպէս կ'ըսէ պախարակելով Մր. Կլատտոյընի լեզուն .

—Վիքտորիա Թագուհին Գահակալութեան Ադամանդեայ (60րդ) տարեդարձին առթիւ, Յունիսի 10/22րդ Երեքշաբթի օրը ըովանդակ Անգլիոյ մէջ Աղգային Տօնի օր պիտի նկատուի, եւ ամեն գործառնութիւնը պիտի դադրին : Թագուհին ինք. Պետական աւագ Խորհրդոյ որոշման համեմատ, այս մտօք Յայտարարութիւն մը հանեց. եւ նոյն Խորհուրդ՝ նաեւ պաշտօն յանձնեց Քէնզըրպըրիի Արքեպիսկոպոսին՝ այն մեծ Յարկեանին առթիւ Անգլիոյ եկեղեցիներուն մէջ կարգացուելիք Աղօթքի բանաձեւ մը խմբագրելու եւ Շրջաբերականով ամեն ժողովրդապետներուն հաղորդելու :

—Սըր Ուիլ. Հարքորդ անցեալ ուրբաթ տեսակցեցաւ արմատական կուսակցապետ Լապուչէրի հետ, եւ պայմանա-

ւոր խոստում մ'ըրուս առաջարկելու Պարսաւանաց քուէ Սալզպըրիի արտաքին քաղաքականութեան վրայ : Պայմանը կը վերաբերի Պիրէնի պաշարման, զոր եթէ յապաղեցնէ կամ բարձի թողի ընէ անգլ. կառավարութիւնն, ընդդիմադիր կուսակցապետն ալ իր ընթացքը պիտի փոխէ : Լոնտոնի լրագիրք հիմակ առաջունէ աւելի հաւանական կը համարեն Պարսաւ քուէի առաջարկ մը եւ հետեւապէս ընդհանուր վիճարանութիւն մը դաշիճին արտաքին քաղաքականութեան վրայ՝ զի աղատական կուսակցութեան յառաջացեալ մասերն հանդարտ չեն կենար, եւ խորհրդարանական աւելի ազդեցիկ ուղղութիւն մը բռնելու կը մղեն իրենց պետեր :

—Պահպանողականներն ալ, միւս կողմէ, սեծ ժողով մը կազմեցին անցեալ Ուրբաթ ի Լոնտոն Աղգային Պահպանողական Միութեան Ակմբին մէջ, եւ եռանդեամբ քուէարկեցին վստահութեան բանաձեւ մը Լ. Սալզպըրիի արտաքին աշխարհավարութեան վրայ : Գաւառներէն եկած պատուիրակներն յայտարարեցին թէ գաւառոց անգլ. պահպանողական ժողովուրդը ջերմապէս Լ. Սալզպըրիի կուսակցից է իր արտաքին աշխարհավարութեան մէջ, մինչդեռ աղատական կուսակցից ժամանակէ մ'ի վեր կը սնդէին թէ նոյն իսկ Պահպանողականները ձանձրացած են Լ. Սալզպըրիի ընթացքէն :

—Գերմանիոյ թղթատարական նախարար Տըդ. Սքէֆան, որ մէկ քանի օրէի վեր հիւանդ էր մեռաւ :

—Ֆրանսոյի առեւտրական նախարար Մ. Պուչէ Զատկական արձակուրդին Թուրուզ պիտի երթայ նախագահելու Սֆաքոի նաւահանութիւն բացման հանդէսին :

ՏԵՐ ԵՎ ԽԱՐԱԿԻՐ

Լ. ՍՏԵՓԱՆ Խ. ԻԹԻԻԺԵԱՆ

Տպագրութիւն Գ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Թիւ 27, Ֆինանսըլար Եօզուլու, Կ.Պոլիս